

ศึกษานิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับเรื่องสังข์ทองทั้งของไทยและต่างชาติ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษานิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับเรื่องสังข์ทองทั้งของไทยและต่างชาติ ในแง่เนื้อหาว่าจะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

นิทานพื้นบ้านของไทยเกี่ยวกับเรื่องสังข์ทองที่จะศึกษา มีดังนี้

1. เรื่องสังข์ทองจังหวัดพังงา
2. เรื่องสังข์ทองจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เรื่องสังข์ทองจังหวัดสุโขทัย
4. เรื่องสังข์ทองจังหวัดอุดรดิคต
5. เรื่องสังข์ทองจังหวัดนครสวรรค์
6. เรื่องสังข์ทองจังหวัดชลบุรี
7. เรื่องสังข์ทองจังหวัดราชบุรี
8. เรื่องสังข์ทองจังหวัดเพชรบุรี

นิทานต่างชาติที่มีเค้าโครงเรื่องคล้ายสังข์ทองของไทย

นิทานป่าดงหรือปะหลอง เรื่องสังข์ขาว

นิทานไทยใหญ่ เรื่องอะล่องหอยขาว

นิทานไทยพวเก เรื่องอะล่องหอยขาว

นิทานลาว เรื่องท้าวเห็นอ้ม

นิทานอินเดียแคว้นต่าง ๆ

นิทานจากแคว้นอัสดัมหรืออะหม

นิทานอัสดัม เรื่อง The Jackal - mad

นิทานจากแคว้นเบงกอล

นิทานอินเดีย (ไม่ทราบว่าเป็นแคว้นใด)

นิทานสวีเดน เรื่องนางหนูน้อย

1. เรื่องสังข์ทองจังหวัดพังงา มี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เก็บความจากส่วนของ นายรังสิต ชูจิตร¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 76 หมู่ที่ 8 ตำบลนาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ความว่าดังนี้

เริ่มเรื่องกล่าวถึงท้าวศวิมลครองเมืองยศวิมล มีมเหสีชื่อจันทร์เทวี มีสนมเอกชื่อนางจันทา ไม่มีโอรสและธิดา พวกชาวเมืองร้องทูลขอให้พระเจ้าแผ่นดินมีโอรสเพื่อสืบสันตติวงศ์ ท้าวศวิมลจึงทำพิธีขอโอรสจากเทวดา ในคืนวันนั้นพระองค์ทรงฝันไปว่า ได้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์จากท้องฟ้า ทรงถือไว้ด้วยพระหัตถ์ขวาและซ้าย ตอนหลังดวงอาทิตย์หายไป ตอนนั้นไปจึงได้คืนมา (แล้วเล่าตำนานเมืองพังงาประกอบว่า เมืองยศวิมลนั้นอยู่ที่บริเวณทุ่งตึกปัจจุบันนี้ อยู่บนเกาะคอเขาในเขตอำเภอกระบุรี อยู่ตอนเหนือสุดของจังหวัดพังงา ติดต่อกับเขตแดนจังหวัดระนอง เคียงนี้ทุ่งตึกเป็นเมืองร้าง เคยมีผู้ชุกชุมด้วยขามลายูเบญจรงค์และโลหะต่าง ๆ มีซากของโบราณเหลืออยู่บ้างเล็กน้อย ดังภาพที่ 1 หน้า 98) รุ่งขึ้นให้โหรทำนายฝัน โหรท้าวว่าดวงอาทิตย์ที่คืนนั้น คือ จะได้อโอรสอันประสูติแต่พระมเหสีเอก จะมีบุญญาธิการมาก ที่ว่าหลุดลอยไป คือ จะต้องพลัดพรากจากกันไป

¹ สัมภาษณ์ รังสิต ชูจิตร, ครูตรีโรงเรียนวัดประชุมศึกษา, 30 ธันวาคม

ภาพที่ 1 แท่นหินล่อนของศิลปะยุคทวารวดีที่วัดเกาะคอเขา
ทรงพรางาเชื่อว่าเดิมเมืองยี่ลุ่ม

ภาพที่ ๕ ภาพเขียนบนหน้าผาที่เขายี่ลุ่ม ตำบลเกาะป็นหย

ทรงพรางาเชื่อว่าเดิมเมืองยี่ลุ่มหรือเขายี่ลุ่ม

ชั่วระยะหนึ่ง ภายหลังจึงจะกลับมา ส่วนที่ว่าไค่ควงจันทร์นั้น ก็จะได้ราชธิดาจาก พระสนมเอกจันทา ต่อมาทั้งพระมเหสีและพระสนมเอกก็ทรงครรภ์ แต่เมื่อครบกำหนด พระมเหสีกลับประสูติหอยสังข์ออกมาแทนโอรส (ส่วนนางจันทาพระสนมเอกไค่ราชธิดาตามคำโหร) ท้าวศรีวิมลให้โหรทำนายอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้โหรได้สืบมาจากนางจันทาแล้ว ก็เลยทำนายว่านางจันทร์และโอรสหอยสังข์เป็นต้วกาลีสืบบ้านกาลีสี่เมือง ต้องขับไล่ออกไปจากวัง มิฉะนั้นบ้านเมืองจะฉิบหาย ท้าวศรีวิมลจึงจำต้องขับไล่นางและลูกหอยสังข์ไป นางไปอาศัยอยู่กับตายายในป่าถึง 5 ปี จึงรู้ว่าแม่เกิดอยู่ในหอยสังข์ นางได้ทูลหอยสังข์เสีย ทำให้กุมารน้อยต้องอยู่โดยเปิดเผยกับนางต่อมา นางจันทารู้อีกก็ทำเสน่ห์ให้ท้าวศรีวิมลรักใคร่หลงใหลนาง แล้วกราบทูลท้าวศรีวิมลให้จับพระสังข์ฆ่า. ข่าอย่างไรก็ไม่ตาย นางจึงให้ถ่วงน้ำ พระสังข์ก็เลยพบพญานาคเข้า พญานาคเอาไปอยู่เมืองบาดาลระยะหนึ่ง แล้วนำไปฝากนางพันธุรัต ซึ่งเป็นยักษ์มายเมียพญายักษ์เพื่อนของพญานาค นางรับเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรมโดยพระสังข์ไม่รู้ว่า เป็นยักษ์เลย เพราะนางและบริวารแปลงเป็นคนหมด พระสังข์อยู่กับนางนานถึง 15 ปี มีอยู่วันหนึ่งนางจะออกไปป่า ห้ามพระสังข์ไม่ให้ไปที่โรงครัว บอน้ำชายชวา พระสังข์สงสัยแอบไปคุที่โรงครัว จึงรู้ว่าแม่ของตัวเป็นยักษ์ เพราะเห็นโครงกระดูกของสัตว์และมนุษย์ที่บริเวณโรงครัวนั้น และพบของวิเศษอื่น ๆ ในเมืองยักษ์อีกหลายอย่าง เช่น บ่อเงิน บ่อทอง ซึ่งใครลงไปชุบตัวก็จะกลายเป็นเงินและทอง พบรูปเงาะและเกือกแก้ว ไม้เท้าทอง ซึ่งใครใช้ครบทั้ง 3 อย่างแล้วจะเหาะได้ เหตุนี้ทำให้พระสังข์หนีนางยักษ์พันธุรัตไปในโอกาสต่อมา ก่อนจะหนีพระสังข์ได้ลงไปชุบตัวในบ่อเงินและบ่อทองก่อน แล้วสวมเกือกแก้ว ถือไม้เท้าทอง เหาะหนีไป นางยักษ์พันธุรัตตามไปพบพระสังข์ที่เขาแห่งหนึ่ง (ตามตำนานว่าบริเวณนี้คือที่เขาเขียนซึ่งปัจจุบันก็ยังอยู่ เป็นเกาะหินอยู่กลางทะเล มีลักษณะคล้ายกับเกาะบันทึ และที่หินมีภาพเขียนเป็นรูปปลาและรูปสัตว์ 4 เท้าอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นมนตร์ที่นางพันธุรัตเขียนไว้ให้พระสังข์เรียนเพื่อใช้เรียกเนื้อเรียกปลา ดังภาพที่ 2 หน้า 98)

นางจะขึ้นไปบนเขาแต่ขึ้นไม่ได้ จึงเรียกพระสังข์ให้ลงมา พระสังข์ไม่ยอมลง นางจึงบอกว่าจะสอนมนตร์เรียกเนื้อเรียกปลาให้ พระสังข์ยังไม่ไว้วางใจ บอกให้นางเขียนไว้ที่เชิงเขา แล้วให้นางยักชกกลับไปก่อน ตนเองจะลงไปเรียนที่หลัง นางก็เขียนไว้ที่เชิงเขานั้น แล้วนางก็กลับไปออกแตกตายด้วยความเสียใจอยู่ที่เขานางพันธุรัต (เป็นเขาที่อยู่หลังวิทยาลัยครุฑุ์เกิดปัจจุบัน ชาวบ้านเล่าว่า ถ้าใครเข้าไปล่าสัตว์ในเขตภูเขาลูกนี้ จะหลงป่าหาทางออกไม่ได้ทั้งวันทั้งคืน คล้ายเขาวงกตทีเดียว) พระสังข์ลงมาเรียนมนตร์เรียกเนื้อเรียกปลาได้แล้วก็เดินทางต่อไปจนถึงเมืองสามล (ตามตำนานว่าอยู่บ้านบางคลีปัจจุบัน แต่เดิมบริเวณเนินดินแถบนี้มีหลักอยู่หลักหนึ่ง เรียกว่าหลักเมือง ต่อมาเมื่อประชาชนเข้าไปทำนาทำสวนได้พากันรื้อกล้าเข้าไปรื้อทิ้งเสียแล้วและบางคนขุดโคของใช้ เช่น ถาดทองเหลือง ถาดโลหะ ถ้วยชามแบบโบราณอีกด้วย หมู่บ้านบางคลีนี้อยู่ในอำเภอท้ายเหมือง ห่างจาก ที่ว่าการอำเภอประมาณ 8 - 9 กิโลเมตรเท่านั้น) ท้าวสามลครองเมืองอยู่มีเมียชื่อมณฑา มีธิดา 7 องค์ ให้เลือกคู่โดยเสียงพวงมาลัย 6 นางผู้ที่เลือกได้โอรสภคินรีเมืองต่าง ๆ แกรงนาเลือกเจ้าเงาะ (พระสังข์) เลยถูกไล่ไปอยู่บ้านปลายนา (ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านริมเขาที่เรียกว่าเขาทางหงส์ คังภาพที่ 3 และ 4 หน้า 101) ท้าวสามลก็หาทางกลั่นแกล้งจะฆ่าเจ้าเงาะให้ได้ โดยการให้ลูกเขยทั้ง 7 ไปหาปลาหาเนื้อมาให้ได้ ถ้าใครหาไม่ได้จะฆ่าเสีย พระสังข์ก็เหาะไปที่เขาเปาะ¹ ถอดรูปเงาะออกซ่อนไว้แล้วอ่าน

¹ ปัจจุบันเป็นชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่งในตำบลกระโสม อำเภอตะกั่วทุ่ง เปาะมาจากคำว่า ปอก ซึ่งแปลว่าถอด (ภาษาพังงาเก่า) ที่ได้ชื่อว่าเขาเปาะ เพราะเชื่อกันว่าพระสังข์มาถอดรูปเงาะออกซ่อนไว้ที่พร้อมกับเก็บแก้วและไขเท้าทอง ก่อนที่จะรายมนตร์หาเนื้อและหาปลาเลยเรียกกันว่าเขาปอก เรียกกันนานเข้าเสียงหดสั้นเหลือแค่ เขาเปาะ เท่านั้น

ภาพที่ 3 ไม้ผลายหา ค้ำคมนาดี (ที่อยู่ของพนาภิรมย์เจ้าพระ)

ภาพที่ 4 ลิภาพบ้านบางดัดปัจจุบัน

มนตรีเรียกปลาเรียกเนื้อไต่ไปถวายท้าวสามล ทกเขยต้องไปขอปลาขอเนื้อจาก พระสังข์ทั้ง 2 ครั้ง ท้าวสามลจึงมาพระสังข์ไม่ได้ ร้อนไปถึงพระอินทร์คิดจะช่วย เหลือให้พระสังข์และนางรจนานันทกษัตริย์ จึงปลอมเป็นมุนษยภักท้มาด้อมเมืองสามล (คือ ล้อมเมืองบางคลี) ไว้ แล้วทำท้าวสามลที่คลีพันัน ถ้าท้าวสามลแพ้จะต้องเป็น เมืองขึ้นของพระอินทร์ โดยมาตั้งค่ายอยู่ที่ตำบลบ้านค้าย (ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านหมู่บ้าน หนึ่ง อยู่ที่ตำบลนาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา คังภาพที่ 5 หน้า 103) ท้าวสามลให้ทกเขยไปตีคลีแต่แพ้ทั้งทกคน ท้าวสามลต้องไปงอนง้อพระสังข์มาตีคลี พระสังข์จึงถอดรูปเงาะมีกายเป็นสีทอง ไปตีคลีชนะพระอินทร์ที่มานบางคลี จึงเป็น ที่รักใครของท้าวสามล ท้าวสามลก็ยกเมืองสามลให้พระสังข์ครอง พระสังข์ได้ไป สร้างวัดไว้เป็นที่ระลึกในการที่ตีคลีชนะพระอินทร์ตรงไกล ๆ ค่ายพระอินทร์ เรียกว่า วัดราชา เพราะเป็นวัดที่กษัตริย์สร้างอยู่ตำบลราชาปัจจุบันก็ยังมียู่ คังภาพที่ 6 หน้า

103

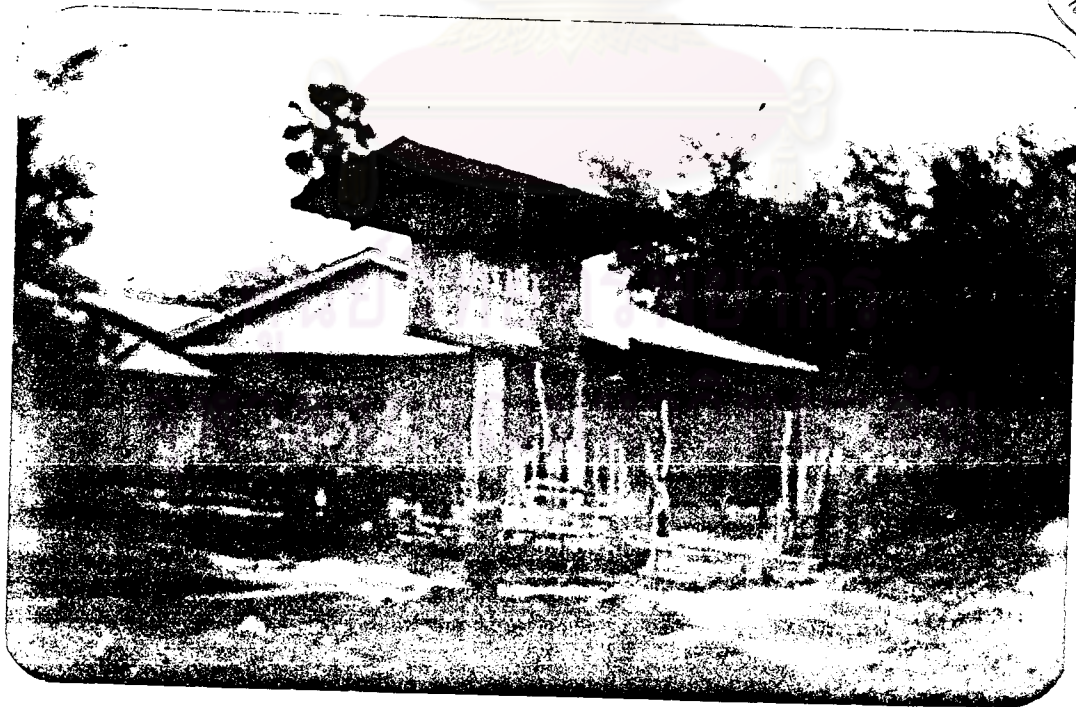
ต่อมาพระสังข์ได้มีโอกาสพบท้าวยศวิมลและนางจันทร์เทวีซึ่งตามไปที่เมือง สามล พระสังข์จึงถวายเมืองสามลให้ท้าวสามลครองต่อไปตามเดิม แล้วพระสังข์และ นางรจนาก็กลับไปครองเมืองยศวิมลพักหนึ่งพร้อมกับพระราชบิดาและพระราชมารดา

ที่ตำบลบางคลีนั้นนอกจากจะเป็นที่ตีคลีแล้ว พวกชาวบ้านยังเชื่อว่ามีลูกคลี ของพระสังข์ที่ตีกับพระอินทร์ตกอยู่ลูกหนึ่งด้วย ลูกคลีที่ชาวบ้านว่านี้ ปัจจุบันยังมีปรากฏ ให้เห็นอยู่ที่ริมทุ่งนาแห่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นหินก้อนกลมใหญ่มาก คังภาพที่ 7 หน้า 104

ชาวบ้านเคารพนับถือหินก้อนนี้กันอยู่มาก เพราะมีความแปลกพิสดารอยู่ อย่างหนึ่ง คือ ไม่ว่าจะฝนตกหรือว่าน้ำท่วมสักเพียงใดก็ตาม น้ำจะไม่ท่วมจนพ้น หินก้อนนี้เป็นอันขาด ทั้ง ๆ ที่หินนี้แช่อยู่ในน้ำเสียส่วนหนึ่งเป็นประจำ

ภาพที่ 5 บ้านด้าย ตำบลนาทราย (ด้ายพระอินทร์)

ภาพที่ 6 วัดราชา (พระสังฆราชเจ้าเมธีวราธิบดีม.กษัตริย์ศึก)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
ภาพที่ ๗ ลกคฉั ตามลพวงคฉั
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ คนเข่าคนแกยังเล่าต่อไปว่า แต่เดิมนั้นบริเวณใกล้ ๆ หินที่ว่า เป็นลูกคลีของพระสังข์ที่ยังมีไม้ยูงอันหนึ่ง มีลักษณะกลมสีค้ำเป็นมันแววคล้าย ๆ กับ ทำควยศิลาอ่อน มีขนาดเท่ากับลำไส้ของต้นกล้วยที่ปอกแล้ว ยาวประมาณ 1 วา หรือ สูงเท่าหัวคนนั่นเอง ไม้ยูงนี้จะฝังอยู่ที่ใต้ต้นชะ (ไทรชนิดหนึ่ง) หรือบางคนก็ว่า ไม้ยูงนี้พันอยู่กับเถาว์วัลย์ในบริเวณป่าใกล้หินลูกคลีนี้ พวกชาวบ้านนิยมเอาไม้ยูงไปเกลี่ย พื้นนาให้เรียบหลังจากไถนาและคราดแล้ว ทั้งนี้เพราะไม้ยูงมีน้ำหนักมาก เมื่อเกลี่ย เสร็จแล้วก็จะนำกลับไปไว้ที่เดิม ถ้าใครล้มเอาไปส่งคืน คืนวันนั้นก็เกิดฝนตกหนัก และมีพายุใหญ่ ทำให้น้ำท่วมทำนาไม่ได้ทุกที่ไป ไม้ยูงบางคนก็เรียกว่าไม้เท้าของ พระสังข์ บางคนก็ว่าเป็นไม้เท้าคลีของพระสังข์ แต่ต่อมาไม้ยูงหายไปแล้ว นัยว่ามีคนแปล ภายหลังซึ่งตกไปถึงกรุงเทพฯ ได้ ทำให้ข้าราชการผู้มีฉายาแห่งนี้ไปที่บางคลีแล้วนำ ไม้ยูงมาเผาออก ปรากฏว่าที่เราเห็นเป็นสีค้ำ ๆ นั้น คือ ผักหรือปลอกของมันเท่านั้น ส่วนข้างในเป็นไม้เท้าทองจริง ๆ ซึ่งข้าราชการผู้นั้นได้ไป ปัจจุบันจึงเหลือแต่เพียง ก้อนหินที่ว่าเป็นลูกคลีเท่านั้น

สำนวนที่ 2 เป็นสำนวนของ นางสุน ตันไทย¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 48 ถนนเพชรเกษม ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

สำนวนนี้คล้ายคลึงกับสำนวนของ นายรังสิต ชูจิตร (สำนวนที่ 1) มาก ผู้วิจัยจะไม่ขอเก็บความมาแล้วซ้ำอีก นอกจากจะชี้ให้เห็นเฉพาะตอนที่สำนวนที่ 2 แตกต่างจากสำนวนที่ 1 เท่านั้น นั่นคือเรื่องลูกคลี นางสุนเล่าว่า บางคลีเป็นสถานที่ ศีลดีระหว่างพระสังข์ทองกับพระอินทร์ แล้วลูกคลีก็มาตกที่ตำบลนี้ มีควยกันทั้งหมด 7 ลูก

¹ สัมภาษณ์ สุน ตันไทย, 5 ธันวาคม 2518.

ลูกคลีแต่ละลูกข้างในเป็นทองคำทั้งสิ้น ชาวบ้านได้เก็บลูกคลีนี้ไว้ในตำบลงี้เป็นอย่างดี แต่ต่อมาลายแทงที่มีผู้เขียนขึ้นได้ตกไปอยู่กับชาวอเมริกัน และเขาอ่านลายแทงลูกจึงเข้ามาเอาลูกคลีทองนี้ไปหมด แต่บางคนก็ว่ามีชาวบ้านขอเอาไว้เป็นที่ระลึกลูกหนึ่ง ปัจจุบันจึงเหลืออยู่เพียงลูกเดียว

2. เรื่องสังข์ทองจังหวัดนครศรีธรรมราช มี 1 ส่วนวน

เก็บความจากเรื่องหอยสังข์ ในวิทยานิพนธ์ชั้นมหาบัณฑิตของ ปราณี ขวัญแก้ว¹ ความว่าดังนี้

ท้าวศมลครองเมืองลำภี มีมเหสีฝ่ายขวาชื่อจันทิ ฝ่ายซ้ายชื่อจันทา ไม่มีโอรสและธิดา จึงบวงสรวงขอบุตร นางจันทิฝันว่ามีสัตว์บุรุษนำพระจันทร์ใส่ลูกมะพร้าวมายื่นให้แต่ถูกยักษ์แย่งพระจันทร์จากนางไปทิ้งน้ำ ต่อมาอีกนานจึงได้พระจันทร์คืน ฝ่ายนางจันทาฝันว่าได้คอกจำปา โจรทนายว่านางจันทิจะได้โอรส แต่ต้องพรางจากบ้านเมือง เมื่อกลับมาจะได้เป็นใหญ่ปกครองเมืองลำภี นางจันทานั้นจะได้ธิดา

นางจันทาคิตรีษยานางจันทิ จึงให้ยายเขาสุมเมฆาทำเสน่ห์ให้ท้าวศมลหลงใหล นางจันทิประสูติโอรสเป็นหอยสังข์ นางจันทาคิตรีษนบนโหรให้ทายว่าเป็นกาลีบ้านกาลีเมือง ท้าวศมลจึงจับไฉนางจันทิและหอยสังข์ออกจากเมืองไปอยู่กับตายายเลี้ยงชีพด้วยการหาพื้นขาย

¹ ปราณี ขวัญแก้ว, วรรณคดีชาวบ้านจาก "มุกคำ". เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 172 (กรุงเทพมหานคร : หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2516), หน้า 156 - 172.

ต่อมานางจันที่ตีหอยสังข์แตก หอยสังข์จึงวิ่งเล่นอยู่กับลูกชาวบ้าน พอตีเสนาที่ท้าวยศมลีให้ออกมาตามข้างคมนั้นซึ่งหนีออกจากวังมาพบเข้า เห็นหน้าเหมือนท้าวยศมลี จึงนำความไปพูดท้าวยศมลี นางจันหายบงวากมารเกิดจากชูชองนางจันที่ควรจับฆ่าเสีย ท้าวยศมลีหลงเชื่อ ให้จับหอยสังข์ฆ่ามา โดยให้ข้างเหยียบ ข้างก็ไม่เหยียบ เอาไฟเผาก็ไม่ไหม้ เลยนำไปทิ้งน้ำ พญานาคมารับไปให้นางพันธุรดเลี้ยงไว้ที่เมืองปักทวน

นางพันธุรดห้ามหอยสังข์เข้าไปท่ายครว หอยสังข์สงสัยจึงหนีเข้าไปคุชณะที่นางพันธุรดเข้าป่า พบกองกระดูกมากมาย รู้นว่าแม่เป็นยักษ์ พอเดินดูต่อไป พบบอเงินบอทอง เอานิ้วจุ่มลงไปรู้ว่าน้ำเป็นเงินและทอง พบรูปเงาะ เกือกแก้ว ไม้เท้าทอง สวมใส่คู่เหาะได้ จึงคิดที่จะหนีนางพันธุรดออกติดตามแม่ เมื่อนางพันธุรดกลับจากป่าเห็นนิ้วหอยสังข์พันผ้าก็ถาม หอยสังข์บอกว่ามีความ นางแก้คุชณะหอยสังข์หลับจึงได้รู้ความจริง แต่ไม่คำหนี ต่อมาเมื่อนางพันธุรดเข้าป่าอีก หอยสังข์จึงลงไปขุดตัวในบอเงินและบอทอง สวมรูปเงาะ เกือกแก้ว ถือไม้เท้าทอง เหาะหนีไป นางพันธุรดกลับมาไม่รู้เรื่องก็ออกติดตามไปจนทัน หอยสังข์เห็นจวนตัวจึงอธิษฐานเอาไม้เท้าขีดบนพื้นดิน นางพันธุรดข้ามไปไม่ได้ อ้อนวอนให้หอยสังข์กลับ เมื่อหอยสังข์ไม่กลับนางจึงเขียนมนตร์เรียกเนื้อและปลาไว้บนพื้นทรายแล้วลั่นใจตาย หอยสังข์เรียนมนตร์จนจำได้ ออกเดินทางต่อไปจนถึงเมืองสามล (สะกดตามต้นฉบับ) อาศัยอยู่กับเด็กเลี้ยงวัว ท้าวสามลภคิตรีเมืองสามล มีธิดาเจ็ดองค์ พระองค์ให้ธิดาทั้งเจ็ดเลือกคู่ ธิดาหกองค์เลือกคู่ครองได้ เหลือธิดาองค์สุดท้ายคือธิดาธิดาไม่ยอมเลือกใคร แม้ท้าวสามลจะป่าวประกาศให้ชาวเมืองยากจนเสียใจเดินทางมาให้เลือก นางก็ยังไม่ยอมใคร ในที่สุดท้าวสามลให้ไปพาเจ้าเงาะเข้ามาให้เลือก ธิดาเห็นรูปทองภายในจึงเลือกเป็นคู่ครอง ท้าวสามลโกรธมาก ขับไล่ออกไปอยู่ปลายนา ควบคุมความโกรธ แค้นอับอายท้าวสามลคิดจะมาเจ้าเงาะ จึงออกอุบายให้เซยทั้งเจ็ด

ไปหาเนื้อหาปลา และเพชรนิลจินดา ตามลำดับ รวม 3 ครั้ง ทกเขยต้องไปขอเนื้อปลา และเพชรนิลจินดาจากเจ้าเงาะ ซึ่งถอกรุปเป็นทองสวยงาม พระสังข์ขอสิ่งแลกเปลี่ยน คือ เชื้อคเนื้อบริเวณปลายจุมก ไบหู และหน้าผากเขยทั้งหก เป็นค่าตอบแทน ท้าวสามลหมคอบายที่จะคิดมาเจ้าเงาะ เจ้าเงาะก็ทรงนาจึงยังคงทนทุกข์ทรมานต่อไปจนพระอินทร์ลงมาช่วยเหลือเจ้าเงาะ เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ยาก โดยทำกลอุบายทำท้าวสามลตีคสีพื้นัน ท้าวสามลส่งบุตรเขยทั้งหกออกไปตีคสีก็แพ้พระอินทร์ ท้าวสามลหมคหนทาง จึงให้นางเกศนี้ออกไปขอร้องให้เจ้าเงาะออกตีคสี เจ้าเงาะรับอาสาถอกรุปเงาะออกตีคสีชนะพระอินทร์ ท้าวสามลยกบ้านเมืองให้ครอบครอง ขณะเดียวกันที่สาวทั้งหกของรจนายากจะได้เงาะป่าเป็นสามีให้สาวใช้ออกไปค้นหา แต่ไม่สามารถหาเงาะป่าได้ จึงจำใจอยู่กับทกเขยต่อไป ฝ่ายพระสังข์ก็ครอบครองเมืองด้วยความสุข ต่อมาพระสังข์คิดถึงมารดา จึงลาชานาและท้าวสามลเพื่อจะไปตามหาพระมารดา แต่นางรจนานไม่ยอมให้ไป จึงเผารูปเงาะเสีย ทำให้พระสังข์ไปไม่ได้ ภายหลังวิญญานนางพันธุรมาชู่ทวายศมลีให้ออกไปรับนางจันทิและพระสังข์กลับเมือง ทวายศมลีและนางจันทิจึงได้พบพระสังข์ด้วยการปลอมเป็นนายประตูและวิเสท จนกระทั่งได้แกะขึ้นพักแรมให้พระสังข์เสวย จึงได้พบกัน ต่อมาพระสังข์ลาท้าวสามลเดินทางกลับเมืองลำภี พร้อมกับนางรจนาน ทวายศมลีและนางจันทิ พอถึงต้นไทรก็สร้างเมืองใหม่ขึ้นเมืองหนึ่ง แล้วเสด็จต่อไปถึงเมืองลำภี พิจารณาโทษนางจันทา โดยชุกหลุมฝังและให้วัวไถจนตาย พระสังข์ไคนางมณฑาธิคานางจันทาเป็นชานา ตอบแทนบุญคุณตายาย แล้วเสด็จกลับมาครองเมืองที่สร้างใหม่ จนนางรจนามีโอรสชื่อสังข์นรต นางมณฑามีโอรสชื่อจันทรมณฑล พระสังข์ก็ยังครองเมืองด้วยความสุขตลอดมา

3. เรื่องสังข์ทองจังหวัดสุโขทัย มี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยเก็บความจากสำนวนของ นายเกิน ไชยเชิงชน¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 220 หมู่ที่ 1 ตำบลโตนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ความว่า ดังนี้

ท้าวสามลครองเมือง ๆ หนึ่ง มีมเหสีชื่อมณฑา มีธิดา 7 คน ชื่อ มลิวลัย กัลลยา (บางแห่งเรียก กรรณิการ์) การะเกด ยี่สุนเทศ เกศเมือง เรืองยศ และ รจนา ตามลำดับ พอท้าวสามลทราบลาง คิศจะหาผู้ครองเมืองแทน จึงให้ทหารไปป่า ร้องตามหัวเมืองต่าง ๆ ให้ส่งลูกชายอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เข้ามาให้ธิดาทั้ง 7 เลือก ถ้าเขยคนใดก็ก็จะยกราชสมบัติให้ครอบครอง พอถึงวันเลือก ธิดาทั้งหกก็โยนพวง มาลัยเลือกชายหกคนเป็นคู่ แตรจนาไม่ชอบใครเลย ท้าวสามลทราบว่ามีคนบ่าวรูปเงาะ เที้ยวตามป่าเลี้ยงควายอยู่อีกคนหนึ่ง จึงให้ทหารไปนำมา รจนาก็โยนพวงมาลัยเลือก เจ้าเงาะทันที ทำให้ถูกขับไปอยู่กลางนากับเจ้าเงาะ ท้าวสามลให้ทหารไปชำระจนา รจนาบอกเจ้าเงาะ เจ้าเงาะปลอบไม่ให้กลัว ต่อมาท้าวสามลออกอุบายจะฆ่าเจ้าเงาะ โดยใช้ให้เขยทั้ง 7 ไปหาเนื้อและปลามาคนละ 100 ตัว เจ้าเงาะใช้คาถา เรียกเนื้อและปลามาไว้หมดทั้ง 2 ครั้ง หกเขยต้องไปขอเจ้าเงาะซึ่งถอครูปนั่งอยู่ โคนต้นไม้ คิดว่าเป็นรุกขเทวดา เพราะตนเองเจอแต่เสือตอนไปหาเนื้อ และเจอ แคนงูตอนไปหาปลา เจ้าเงาะก็ให้เนื้อและปลามาคนละ 100 ตัวตามที่ขอ แต่ได้ตัด เอาใบหูและปลายจมูกไว้คนละเล็กน้อย ส่วนตัวเจ้าเงาะเองหาบเอาเนื้อและปลามา

¹ ศีพิมพีโน ประจักษ์ สายแสง, วรรณกรรมจากตำบลคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย. (พิษณุโลก : วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก, 2516), หน้า 113 - 117.

ให้พอตาถึง 200 ศิว ท้าวสามลจึงทำอะไรเจ้าเงาะไม่ได้ ฝ่ายรจนากออกไปหาไร
เจ้าเงาะอยู่บนถอครูปเงาะวางไว้ รจนากลับมาเห็นเจ้าเงาะมีกายเป็นทอง จึง
รู้ว่าสวมรูปเงาะไว้ข้างนอก ได้พยายามเอารูปเงาะไปเผาไฟ ก็ไม่ไหม้ เอามือคืบ
ก็ไม่ออก เลยจนปัญญา ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วยเจ้าเงาะกับรจนา โดยยก
กองทัพมาตีเมืองท้าวสามล ท้าวสามลส่งหกเขยออกสู้รบก็แพ้ พระอินทร์แนะนำให้เอา
ลูกเขยเล็กออกรบ ท้าวสามลให้นางมณฑาไปอ่อนวอนเจ้าเงาะให้ออกรบ ที่แรก
เจ้าเงาะไม่ยอม แต่พรจนาอ่อนวอนไม่ได้ ภายหลังจึงออกรบชนะพระอินทร์ ท้าว
สามลขอรับรองให้เจ้าเงาะถอครูป แล้วมอบสมบัติและบ้านเมืองให้

ส่วนที่ 2 เก็บความจากสำนวนของ นายบัน น้อยคำ¹ อยู่บ้าน
เลขที่ 34 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านโนนใหญ่ อำเภอศีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ดังนี้

สังข์ทองเป็นลูกเจ้าเมืองชื่อ ศรีพรหมมะหัดกับเมียหลวง คลอดออกมา
เป็นทอย เมียน้อยให้โทรทำนายว่าเป็นกาลีสืบบ้านกาลีเมือง จึงส่งไปอยู่ปลายนา พอ
ทีหลังรู้ว่าเป็นคน เลยจับใส่กระสอบให้ช่างเหยียบ ข้างไม่ยอมเหยียบไม่ยอมแหง
จึงเอาไปถ่วงน้ำ นางพระขรรดินางพระคงคาเอาไปฝากนางยักษ์พันชรัตเลี้ยงไว้
ต่อมานางไปเที่ยวป่า ห้ามพระสังข์ไม่ให้ไปเล่นที่บ่อเงิน บ่อทอง ไม่ให้เล่นเกือกแก้ว
และกระบองเพชร ซึ่งอยู่ข้างบน พระสังข์สงสัยว่าทำไมไม่ให้เล่น จึงลองจุ่มนิ้วในบ่อ
เงินและบ่อทอง นิ้วเลยเป็นทอง เช็ดไม่ออก เอาผ้าพันไว้ แมกกลับมาจะแก้ดู พระ
สังข์ไม่ยอมให้แม่แก้ ถ้าแก้จะกลืนใจตาย แม่เลยต้องยอม ต่อมาพระสังข์สวมรูปเงาะ
ทับรูปทองไปเล่นกับเด็กเลี้ยงควาย ไปได้ธิดาเจ้าเมืองคนเล็กซึ่งชื่อรจนา เลยถูก
เจ้าเมืองจับไล่ไปอยู่ปลายนา พระอินทร์เลยต้องลงมาช่วย โดยยกทัพมาล้อมเมือง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131 - 133.

สามลไว้ ท้าวสามลให้หกเขยออกไปตีคัลลี "พวกหกเขยตีคัลลีไม่เป็นนะ ชีมาตีคัลลีกันนะ ตักมาฆ่าหักแขนหักกัน" เลยยอมแพ้ พระอินทร์เตือนให้พาเจ้าเงาะมาสู้ เจ้าเงาะเลยถอดรูปตีคัลลีกับทเวคานะ พอตาชอบใจให้หกเขยเป็นทาสเจ้าเงาะหมด

ต่อจากนี้ย้อนเล่าถึงตอนเจ็ดเขยไปหาเนื้อหาปลา พระสังข์ขึ้นไปอยู่บนยอดไม้ ถอดรูปเงาะซ่อนไว้แล้วเรียกปลาและเนื้อมาไว้ทั้งหมด หกเขยต้องไปกราบกรานขอทานปลาและเนื้อจากพระสังข์ทั้ง 2 คราว โดยยอมแลกกับปลายจุมกและใบหู

4. เรื่องสังข์ทองจังหวัดอุตรดิตถ์ มี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เก็บความจากสำนวนของ นายบุญ กอนวงษ์¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 209 หมู่ 2 ตำบลคงคู่ อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีใจความดังนี้

เริ่มเรื่องกล่าวถึงเมือง ๆ หนึ่งอยู่ที่ตำบลทุ่งยั้ง กษัตริย์ชื่อสามล มเหสีชื่อมณฑา มีธิดา 7 นาง พ่อท้าวสามลขรลาง คิดจะหาผู้ครองเมืองแทน ก็ประกาศให้ประชาชนทั้งร้อยเอ็ดหัวเมืองมาให้ธิดาทั้ง 7 เลือก หกนางเลือกได้ แต่รจนาน้องสุดท้องไม่ยอมเลือกใคร ท้าวสามลทราบว่ายังมีเจ้าเงาะซึ่งมาพักอาศัยอยู่ที่โพเจ้าเงาะ คำบลไฉล่อมอีกคนหนึ่ง ก็ให้เสนาไปเอาตัวมา เจ้าเงาะไม่ยอมมา จึงเกณฑ์คนถึง 3 แสนคนไปฉุดก็ไม่ยอมเคลื่อนที่ เด็กเลี้ยงควายที่เคยเอาข้าวให้เจ้าเงาะกิน ก็บอกให้เอาดอกไม้แดงเข้าล่อเจ้าเงาะจึงยอมเข้าวัง นางรจนาอธิษฐานว่า ถ้าเป็นเนื้อคู่จริงขอให้เห็นประจักษ์แก่ตา อธิษฐานเสร็จนางก็เห็นรูปทองข้างใบ จึงเสี้ยมพวงมาลัยให้เจ้าเงาะ เลยถูกท้าวสามลขับไล่ไปอยู่ที่ปลายนา

¹ สัมภาษณ์ บุญ กอนวงษ์, อดีตกำนันตำบลทุ่งยั้ง, 12 กรกฎาคม 2518 (นายบุญผู้เล่าบอกว่า ทราบเรื่องนี้จากปู่ซึ่งเป็นคนทุ่งยั้ง และตนเองก็อยู่ที่ทุ่งยั้งจนปลดเกษียณ จึงย้ายไปอยู่ที่สุโขทัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดนิทานสังข์ทองสำนวนนี้ไว้เป็นนิทานพื้นบ้านจังหวัดอุตรดิตถ์).

ท้าวสามลคิดจะฆ่าเจ้าเงาะ จึงออกอุบายให้เขยทั้ง 7 ไปหาปลามาให้ ได้ พระสังข์ซึ่งไค้คาถาเรียกเนื้อและปลาจากนางพันธุรัต ก็ขึ้นไปนั่งบนยอดไม้ แล้วเรียกปลามาหมก หกเขยหาไม่ได้ ไปพบพระสังข์รูปทอง คิดว่าเป็นเทวดา ก็อ่อนวอนขอปลา พระสังข์ก็ยอมแบ่งปลาให้คนละเล็กน้อย โดยขอปากเอาปลายจุมูกไว้ ตนเองห้ามปลามาให้ท้าวสามลมากมาย ท้าวสามลโกรธแต่ก็ทำโทษอะไรเจ้าเงาะไม่ได้ ต่อมาก็แกล้งให้ไปหาเนื้ออีก หกเขยต้องไปขอพระสังข์เช่นกัน คราวนี้พระสังข์ตัดใบหูไว้ ท้าวสามลจนใจไม่รู้จะทำอย่างไร ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วยพระสังข์กับนางรจนา ให้พระวิษณุกรรมลงมาทำท้าวสามลให้ตีคลีพันันกัน ท้าวสามลให้หกเขยออกตีคลีวันเดียวกันแพ้ว ท้าวสามลให้นางมณฑาไปอ่อนวอนเจ้าเงาะมาตีคลี รจนาก็ขอร้องให้เจ้าเงาะถอดครุฑเงาะออก เจ้าเงาะก็ถอดครุฑเห็นเป็นทอง นางมณฑาให้คนวิ่งมาบอกท้าวสามล ท้าวสามลออกไปเห็นเข้าก็หลงไหล รีบจัดเครื่องทรงให้พระสังข์ แต่พระสังข์ไม่พอใจ พระอินทร์เลยนิมิตเครื่องทรงและม้ามาให้ พระสังข์ก็ออกไปรบกับพระอินทร์ รบอยู่พักเดียวพระอินทร์แกล้งยอมแพ้ว พระสังข์กลับเข้าเมืองเอาจุมูกใบหู มาให้ท้าวสามลดูเป็นพยานว่าหกเขยไปขอปลาและเนื้อจากตนมา

สำนวนที่ 2 เก็บความจากสำนวนของ นายทวน แก้วกุลศรี¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 129 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีใจความดังนี้

เริ่มเรื่องกล่าวถึงเจ้าเงาะว่าเป็นลูกท้าวยศวิมล มาจากเมืองเถิน มาอยู่ที่คนโพ เลยเรียกโพนี้ว่าโพเจ้าเงาะ เล่นกับเด็กเลี้ยงควายอยู่เป็นเดือน ๆ จนคุ้นเคยกันดี

¹ สัมภาษณ์ ทวน แก้วกุลศรี, 12 กรกฎาคม 2518 (ผู้เล่าบอกว่า ทราบเรื่องนี้จากบิดา).

ต่อมาเมื่อท้าวสามลซึ่งมีธิดา 7 คน อยู่วังที่เรียกว่า บอวังปัจจุบันนี้ คิดจะให้ธิดามีคู่ จึงป่าวร้องให้เจ้าร้อยเอ็ดหัวเมืองมาให้ธิดาเลือก ธิดาทั้งหกเลือกได้แล้ว แต่รจนามิยอมเลือก ท้าวสามลให้พาเจ้าเงาะเข้ามา เงาะไม่ยอมเข้ามา ใช้คนผูกถึง 3 แสนคนก็ไม่ยอมมา ทำให้คืนที่ตรงนั้นลึกลงไปกลายเป็นคลอง เรียกว่าคลองสามแสนจนทุกวันนี้ ต่อมาเด็กเลี้ยงควายบอกให้เอาดอกไม้แดงล่อ เจ้าเงาะก็ตามดอกไม้แดงไปเรื่อย ๆ คนต่างก็ร้องทักกันว่า มาละเหวยมาละวา ๆ นาน ๆ เข้า คนเลยเรียกที่ตรงนี้ว่า ไร่ละวา พอเจ้าเงาะเข้ามาในวัง รจนาก็สวมพวงมาลัยให้เจ้าเงาะเลือกเป็นคู่ครอง ท้าวสามลและนางมณฑาจึงไล่ทั้งคู่ไปอยู่ที่กระท่อมปลายนา ปัจจุบันเรียกที่ตรงนี้ว่า กระท่อมไร่ปลายนา รจนาอ่อนวอนให้เจ้าเงาะถอดรูปเสีย แต่เจ้าเงาะไม่ยอมถอด จะถอดเฉพาะเวลานอนเท่านั้น รจนาจึงลักรูปเงาะไปสับทิ้งตอนพระสังข์หลับ แต่สับไม่เข้าจึงเอาไปเผาไฟ แต่ก็ไหม้ไฟอีก พระสังข์ตื่นขึ้นมาแยงเอารูปเงาะกลับคืนไปได้ รอนถึงพระอินทร์ต้องลงมาตีคลี แล้วย้อนกลับไปเล่าว่า เจ้าเงาะฉลาดเรียกเนื้อได้ หกเซยหาไม้ไค้ต้องไปขอเจ้าเงาะ เจ้าเงาะเลยตัดปลายจุกไว้ ต่อมาก็หาปลา เจ้าเงาะก็เรียกปลามาไว้ที่บึงมารหมก (ปัจจุบันเรียกเขายักษ์ เพราะนางพันธุรัตมาตามพระสังข์ที่เขายักษ์นี้) หกเซยต้องไปขอปลา เจ้าเงาะ เจ้าเงาะก็ปาคิโบหู่ไว้

ทั้งนายบุญและนายทวน ตลอดจนชาวบ้านตำบลทุ่งขี้หลายคนที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ต่างยืนยันกับผู้วิจัยด้วยความเชื่ออย่างฝังใจว่า ที่ทุ่งขี้นี้เป็นเมืองของท้าวสามลจริง ๆ แล้วได้พาไปสถานที่ที่ประกอบค้ำย พบว่ายังมีบ่อน้ำมีลักษณะคล้ายคูเมือง เพราะถัดจากบ่อน้ำขึ้นไปมีซากอิฐเป็นแนวยาวคล้ายกำแพงเมืองปรากฏอยู่ค้ำย ชาวบ้านมักเรียกกันว่าบอวัง (วังของท้าวสามล) บอวังที่วานี้อยู่ทางทิศตะวันออก

ของวิหารวัดพระบรมธาตุ จังหวัดอุตรดิตถ์¹ ทางทิศใต้ติดกับวิหารวัดพระบรมธาตุ
นี้เป็นลานศิลาแลงกว้างมาก ชาวบ้านเชื่อว่านี่คือสนามคลีที่พระอินทร์และพระสังข์
แข่งขันกัน และลูกคลีที่ตกมายังพื้นนั้น ชาวบ้านก็ยืนยันว่ายังเห็นรอยอยู่เป็นสิบ ๆ
หลุมทีเดียว ส่วนใหญ่จะอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวิหาร ผู้วิจัยลงไป
สำรวจจุดพบว่ามีบ่อกลม ๆ ซึ่งมีน้ำขังบ้าง ภูเขาขึ้นอยู่เต็มบ้าง บ่อนี้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง
ประมาณ 50 เซนติเมตร ลึกประมาณ 30 เซนติเมตร ดังภาพที่ 8 หน้า 115

นอกจากนี้ ที่ผนังวิหารด้านในของวัดพระบรมธาตุตอนล่าง² ยังมีภาพ
ฝาผนังเป็นเรื่องราวสังข์ทองอยู่ด้วย แต่ลบเลือนไปมากแล้ว ดังภาพที่ 9 หน้า 115
เป็นตอน 7 ชิดาเสียงพวงมาลัย ภาพที่ 10 หน้า 116 เป็นตอนนางมณฑาไปที่กระ-
ท่อมนางจรณา เพื่อขอร้องให้พระสังข์มาตีคลีกับพระอินทร์ ภาพที่ 11 หน้า 116
เป็นตอนที่พระสังข์กำลังตีคลีกับพระอินทร์

5. เรื่องสังข์ทองจังหวัดนครสวรรค์ มี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เก็บความจากส่วนของ นายจรัส เญยจีน³ ซึ่งอยู่บ้าน
เลขที่ 184 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแคน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

¹ วัดพระบรมธาตุ อยู่ห่างจากตัวเมืองอุตรดิตถ์ไปประมาณ 6 กิโลเมตร
อยู่ในตำบลทุ่งยั้ง อำเภอดับแล.

² ผนังตอนบน เป็นภาพเทพชุมนุม.

³ สัมภาษณ์ จรัส เญยจีน, 8 ตุลาคม 2520.

นายจำรัสเล่าเรื่องตั้งแต่ตอนพระสังข์ถูกถ่วงน้ำ พญานาคมาพบเข้า ส่งไปให้นางยักษ์พันธุรัตซึ่งเป็นเพื่อนกันเลี้ยง แล้วพระสังข์ไปเคียนคูบริเวณบ้าน พบโกดังซึ่งคนมากมายที่ถูกหักขาไว้หมด คนหนึ่งบอกพระสังข์ให้หนีไปเสีย เคียวจะถูกยักษ์จับกิน พวกเขาถูกจับหักขาไปไหนไม่ได้ เวลาที่นางยักษ์หาอาหารอื่นไม่ได้ก็จะมาจับพวกเขากินแทน พระสังข์เลยรู้ว่าแม่เป็นยักษ์ ไปได้เคียนคูที่อื่น ๆ อีก ก็พบบ่อเงินบ่อทอง ลองเอานิ้วจุ่มดูนิ้วกลายเป็นเงินและทอง จึงเอาผ้าพันไว้ นางพันธุรัตกลับจากหาเงินพบเข้า ถามว่าเป็นอะไร พระสังข์อ้างว่ามีคนบาด ไม่ให้แก้ ถ้าแก้จะกลืนใจตาย นางจึงไม่แก้ พอนางพันธุรัตไปหาเงินในป่าอีก พระสังข์ก็ลงไปชุบตัวในบ่อเงินบ่อทอง แล้วสวมเกือกแก้ว ระบุเงาะ และถือไม้เท้าเหาะหนีไปอยู่บนยอดเขา นางพันธุรัตตามไปพันที่เชิงเขา อ้อนวอนให้พระสังข์ลงมา พระสังข์ไม่ยอมลง นางเลยยกนิ้วให้เลือดไหล แล้วใช้เขียนคาถาเรียกเนื้อเรียกปลาไว้ให้พระสังข์ที่หน้าผาเชิงเขานางพันธุรัต บัดนี้ลบเลื่อนไปหมดแล้ว ดังภาพที่ 12 หน้า 118 พอนางเขียนคาถาเสร็จก็กลืนใจตายอยู่ที่เชิงเขานั้นเอง พระสังข์ลงมาทำศพนางพันธุรัต แล้วนำกระดูกนางไปบรรจุไว้ที่แท่นบนยอดเขาที่นางกลืนใจตาย เขาลูกนี้จึงได้ชื่อว่า เขานางพันธุรัตจนปัจจุบันนี้ ดังภาพที่ 13 หน้า 118

จากนั้นก็กล่าวถึงพระสังข์เหาะไปยังเมืองหนึ่ง ซึ่งมีกษัตริย์ชื่อสามล และมีมเหสีชื่อมณฑา ให้ธิดาทั้ง 7 เลือกคู่ นางรจนาเลือกพระสังข์ จึงถูกขับไล่อพยพไปลอยนาลง แล้วท้าวสามลคิดจะฆ่าพระสังข์ โดยให้ไปหาปลาและเนื้อแข่งกับหูกเขย หูกเขยต้องไปขอพระสังข์ทั้ง 2 ครั้ง ครั้งแรกหาปลาพระสังข์ตัดไปหูกเขยไว้ ครั้งหลังหาเนื้อ พระสังข์ตัดปลายจุมหูกเขยไว้ ท้าวสามลจึงฆ่าเจ้าเงาะไม่สำเร็จ พระอินทร์ลงมาช่วยเหลือพระสังข์ โดยแก้งยกกองทัพลงมาล้อมเมืองสามล ทำให้ท้าวสามลออกไปตีคสิพนันเอาบ้านเมืองกัน ท้าวสามลให้หูกเขยไปตีคสิพนันก็แพ้พระอินทร์ ในที่สุดจึงให้นางมณฑาไปอ้อนวอนพระสังข์ให้มาตีคสิ พะสังข์ตีคสิชนะได้ครองเมืองสามล
ด้วยความสุข

ภาพที่ 12 หน้าเขาเชิงเขาทางฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นที่เขื่อนตาตาเรียกเนื้อเรียกปลา
 กำบลำน้ำแดน อำเภอบรรพตพิสัย

ภาพที่ 13 ยอดเขาทางฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นที่บรรจุกระดูกทางฝั่งซ้าย
 กำบลำน้ำแดน อำเภอบรรพตพิสัย

ต่อมาพระอินทร์ลงมาช่วยท้าวศุภวิมลให้ไปรับนางจันทเทวีและพระสังข์กลับ
มา ท้าวศุภวิมลก็ไปรับนางจันทเทวีกลับ แล้วพากันไปรับพระสังข์ที่เมืองสามล ได้
พบกันเพราะนางจันทเทวีปลอมเป็นวิเสทสลักชั้นปักบอกเรื่องราวของพระสังข์ลงใน
แกง

จำนวนที่ 2 เก็บความจากจำนวนของ นายบุญ ศรีอ่อน¹ ซึ่งอยู่บ้าน
เลขที่ 15 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแดน อำเภอภรรพพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

นายบุญเล่าเนื้อความเหมือนที่นายจำรัสเล่าทุกอย่าง แต่มีรายละเอียดตอนที่
ที่พระสังข์เห็นนางพันธุรัตเพิ่มเติมอีก กล่าวคือ เมื่อพระสังข์เห็นนางพันธุรัตมาเกือบถึง
เขาหนอนั้น พระสังข์เห็นนางพันธุรัตเกือบจะตามทันตน ก็เอ่ยว่าโรยลงที่พื้นดิน ทำให้
เกิดเป็นสายน้ำกั้นขวางทางที่นางพันธุรัตจะมา (เลยเรียกสายน้ำนี้ว่า คลองน้ำ
ห้ามจนถึงปัจจุบันนี้) แล้วพระสังข์ก็รีบขึ้นไปบนภูเขา นางพันธุรัตจึงเสียเวลาในการ
ข้ามน้ำไปและเหนื่อยอ่อนจนขึ้นเขาไม่ได้ เลยเขียนคาถาเรียกเนื้อเรียกปลาไว้ให้ที่
หน้าผาเชิงเขาหนอนั้น แล้วกลั้นใจตาย พระสังข์ก็ลงมาจัดการทำศพนางที่บนยอดเขา
นั้น แล้วเล่ารายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มว่า มีชาวเมืองมาช่วยในงานศพนางพันธุรัตมาก
มาย บางคนก็เหลาแกนเพื่อหามของขึ้นเขา ที่บริเวณนั้นเลยได้ชื่อว่าเขาแกน และ
บางคนก็เหลาตอกจะมัดของเพื่อใส่แกนหามขึ้นไปบนเขา ทำให้เกิดขี้ตอกมากมายใน
บริเวณนั้น เลยเรียกกันว่าเขาขี้ตอกจนทุกวันนี้ และยังเล่าต่อไปอีกว่า พระสังข์ได้
ทดลองอ่านคาถาเรียกเนื้อเรียกปลารวมกันที่หน้าเขาแห่งหนึ่ง เนื้อและปลาก็มา
รวมกันจริง เขาจึงเรียกเขาภูนั้นว่า เขาหน้าผาจนทุกวันนี้ (ในปัจจุบัน เขาภูนี้
ถูกระเบิดเพื่อนำหินไปใช้เสียแล้ว ที่เหลืออยู่จึงแลไม่เห็นแทนที่พระสังข์นี้เรียกว่าเนื้อ

¹ สัมภาษณ์ บุญ ศรีอ่อน, 8 ตุลาคม 2520.

เรียกปลา) ต่อจากนี้ยังกล่าวหาว่าพระสังข์ได้สร้างวัดให้นางพันธุรัตด้วย เรียกกันว่า วัดตาสังข์จนทุกวันนี้ เพราะพระสังข์เป็นผู้สร้างไว้

ความต่อจากนี้ก็เหมือนกับที่นายจำรัสเล่า แต่ตอนหาเนื้อว่าตัดใบหูไว้ และหาปลาว่าตัดจมูกไว้ จึงกลับกับของนายจำรัส

ส่วนที่ 3 เก็บความจากสำนวนของ นายมิ่ง รอคโพนีศรี¹ ซึ่งอยู่ที่ วัดเขาหน่อ ตำบลบ้านแค่น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีใจความดังนี้

มีชายคนหนึ่งมาเป็นลูกจ้างอยู่ที่บ้านเศรษฐีที่ใกล้เขาหน่อ บรรพตพิสัย นครสวรรค์นี้ เศรษฐีมีลูกสาวอยู่ 4 - 5 คน คนสุดท้อง (ลูกหล้า) เกิดรักใคร่ชอบพอกับชายลูกจ้าง เลยถูกเศรษฐีไล่ออกจากบ้านทั้งคู่ สองตัวเมียจึงพากันไปทำนาอยู่ที่ทุ่งนา แล้วทำกะมังกันปลาไว้ เพราะมีปลามาก เอาไซคักปลาไว้หน้ากะมัง นางพันธุรัตก็มาลักปลากินทุกวัน ๆ เจ้าตัว (ชายลูกจ้าง) ก็มาคอยเฝ้าดูว่าใครมาลักปลาของตน พอเห็นนางพันธุรัตมากินปลาก็ร้องเอะอะขึ้น นางพันธุรัตจึงอุ้มชายคนนี้ไปไว้ในถ้ำ แล้วหาของมาเลี้ยงดู เวลาจะไปไหนนางก็ปิดปากถ้ำไว้ด้วยก้อนหิน ชายคนนี้อยู่กับนางพันธุรัตจนมีลูกด้วยกันคนหนึ่ง คือ เจ้าเงาะ นางเลี้ยงลูกจนโต คลานได้ ก็คลานไปผละหินที่ปิดปากถ้ำออก พอเจ้าเงาะก็วิ่งหนีออกจากถ้ำ นางพันธุรัตได้ยินเสียงก้อนหินหล่นก็วิ่งมากุ เห็นสามีวิ่งหนีก็ไล่ตามไปทันสามีซึ่งแก้งนอนตายโดยกลืนลมหายใจไว้ นางพันธุรัตก็ร้องไห้ร้องห่มเพราะคิดว่าสามีตาย นางจะทำอย่างไรก็ไม่ฟื้น นางจึงไปเอาเพชรนิลจินดาเป็นหอ ๆ มาตั้งให้ข้าง ๆ สามี แล้วว่าภาษายกษ์ สามีของนางคงจะฟังรู้เรื่องว่าเป็นเพชรนิลจินดา เพราะ

¹ สัมภาษณ์ มิ่ง รอคโพนีศรี, 8 ตุลาคม 2520.

อยู่กันมานานแล้ว ดังนั้น พอนางลับตาจากไป พ่อเจ้าเงาะก็คว้าห่อเพชรนิลจินดา
วิ่งหนีต่อไป แล้วหายไปเลยไม่มีใครกล่าวถึงอีก

เจ้าเงาะอยู่กับนางพันธุรัตผู้เป็นแม่จนโต เรียนคาถาหาเนื้อหาปลากับแม่
อยู่เสมอจนจำได้ เพราะไปหาเนื้อหาปลากันบ่อย ๆ เจ้าเงาะถูกแม่มดควาอายุบ่อย ๆ
เลยลักเกือกแก้ว ผ่า และไม้เท้าหนีขึ้นเขาไป นางพันธุรัตตามไปอ่อนวอนให้ลูกลงมา
ลูกก็ไม่ยอมลง นางเลยกลั่นใจตาย เจ้าเงาะเห็นแมตายจึงลงมาทำศพแม่ แล้วเหาะ
ไปหากินต่อไป

ที่จังหวัดนครสวรรค์นี้ นอกจากจะมีนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองแล้ว ยังมี
สถานที่อื่น ๆ ที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับเรื่องสังข์ทองอีกด้วย เช่น ที่ตำบลตากดี อำเภอดตากดี
จังหวัดนครสวรรค์ มีภูเขาสูงหนึ่งเรียกกันว่า เขาตากดี อ้างว่าเป็นที่ตีคดีของพระสังข์
ในเรื่องสังข์ทอง

ผู้วิจัยได้ไปดูลานคดีที่ตำบลตากดีนี้แล้ว เห็นเป็นลานกว้างขนาดสนามบาส-
เกตบอลอยู่บนยอดเขาตากดี เป็นดินลูกรังสีแดง ๆ มีลักษณะแปลกที่ว่า ไม่มีต้นไม้ใหญ่ ๆ
ขึ้นในบริเวณลานนี้เลย ทั้ง ๆ ที่บริเวณรอบลานนี้ต้นไม้ขึ้นปกคลุมทั่วไป ดังนั้น แม้จะ
มองจากเชิงเขาข้างล่างขึ้นไป ก็ยังแลเห็นเป็นลานสีแดง ๆ คล้ายสีหม้อดินใหม่อยู่อีก
ผู้วิจัยได้พยายามสืบหาผู้เล่านิทานสังข์ทองของอำเภอดตากดี แต่ทุกคนยืนยันว่าไม่มี
คงได้แต่เพียงประวัติย่อว่าทำไมจึงชื่อเขาตากดีเท่านั้น

นางบุญเทือง สิ้นสวัสดิ์ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 877 หมู่ที่ 1 ตำบลตากดี
อำเภอดตากดี จังหวัดนครสวรรค์ ยืนยันแต่เพียงว่า "คนแก่เล่าว่ามีคนเก็บลูกคดีได้"

บริเวณลานคัสที่เขาคาศลีนัน แล้วนำมาไว้ที่ที่ว่าการอำเภอคาศลีนัน ต่อมาผู้มานำไป
เสียแล้ว ปัจจุบันจึงไม่มีลูกคัสให้เราดู" ¹

หลวงปู่บ่ก เจ้าอาวาสวัดสว่างวงษ์คณะกิจ ² ตำบลคาศลีนัน อำเภอคาศลีนัน
จังหวัดนครสวรรค์ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เดิมภูเขาลูกนี้ชื่อว่าเขาคัสลีนัน เพราะพระ-
สังข์มาคัสลีนันกับพระอินทร์ที่นี่ ยังปรากฏว่ามียอดเขาเตียนเป็นลานกว้าง เรียกกันว่า
ลานพระสังข์หรือลานคัสลีนัน ต่อมาเรียกเพี้ยนไปเป็นลานคาศลีนัน และภูเขาก็ตกกลายเป็น
ภูเขาคาศลีนันไปค้วย

6. เรื่องสังข์ทองจังหวัดชลบุรี มี 1 ส่วนวน

เก็บความจากสำนวนของ นายส่ง เจริญผล ³ ซึ่งอยู่หมู่บ้านใน ตำบล
นาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ดังนี้

กล่าวถึงหญิงทองแก่ (ไม่ได้บอกว่าชื่ออะไร อยู่เมืองไหน เป็นเมียใคร)
ถึงกำหนดคลอดลูกเป็นหอยสังข์ ไปไหนก็อุ้มเอาไปค้วย ต่อมาแม่ไปปลูกบ้านอยู่ในป่า
(ไม่ได้บอกว่า เหตุใดจึงต้องไปอยู่ป่า) หึงหอยสังข์ไว้ข้าง ตัวเองออกไปหาฟืน
กลับมาไม่รู้ว่เด็กที่ไหนมาเล่นไว้รกร้าน ตามเพื่อนบ้านคู้จึงรู้ว่ามีเด็กอยู่ในสังข์
ออกมาเล่น นางจึงทขสังข์คู้ (ไม่ได้แอบคู้ใครแน่) ก็พบลูกอยู่ในนั้น สังข์ทองเสียใจ

¹ สัมภาษณ์ บัญเทิง สิ้นสวัสดิ์, 8 ตุลาคม 2520.

² สัมภาษณ์ หลวงปู่บ่ก, เจ้าอาวาสวัดสว่างวงษ์คณะกิจ, 8 ตุลาคม 2520

³ ตีพิมพ์ใน กิ่งแก้ว อัครถาวร, วรรณกรรมจากบ้านใน. (พระนคร :
หน่วยศึกษานิเทศ์ กรมการฝึกหัดครู, ฉบับที่ 113, 2513), หน้า 280 - 284.

มากที่แม่ทบทอย จึงร้องไห้และหนีไปพบกับยายท้าวพันธุรัตซึ่งเป็นยักษ์ แต่สังข์ทองไม่รู้จึงไปอยู่กับนางจันโต วันหนึ่ง (นางคงจะไม่อยู่) นางห้ามไม่ให้พระสังข์เข้าไปที่บ่อเงินบ่อทอง พระสังข์สงสัยจึงเปิดประตูเข้าไปพบบ่อเงินบ่อทอง เอานิ้วจุ่มดูก็กลายเป็นเงินและทอง เอาผ้าพันนิ้วไว้ นางพันธุรัตตามก็แก้ตัวว่ามีคยา และไม่ให้ยอมให้นางพันธุรัตแก้ อ้างว่าเจ็บมาก

ต่อมาแอบไปชุบตัวในบ่อเงินและทอง แล้วสวมรูปเงาะเหาะหนีไปนั่งอยู่บนเขา นางพันธุรัตตามไปพบเข้าเรียกให้ลงมา พระสังข์ไม่ยอมลง นางก็ขึ้นไปไม่ได้ เลยจาร์กมนตรีเรียกเนื้อเรียกปลาไว้ให้ที่ก้นหิน (ผู้เล่าเล่าว่า ลงที่ระลอกไว้ที่ก้นศิลา เป็นคาถาเรียกเนื้อเรียกปลา) แล้วตนเองร้องไห้จนตาย

เจ้าเงาะเดินทางต่อไป เที่ยวเล่นกับเด็กเลี้ยงควายทุกวัน ๆ (ไม่ได้กล่าวถึงพระสังข์เรียนมนตรีเรียกเนื้อเรียกปลา) แล้วกล่าวถึงท้าวสามลมีลูกสาว 6 คน มีकुหมคแล้ว โดยทิ้งพวงมาลัยให้คุกรอง แตรจนาลูกสาวคนเล็กไม่ยอมทิ้งให้คนธรรมดา กลับไปทิ้งให้เจ้าเงาะ ท้าวสามลเลยแต่งงานให้ลูกสาว 6 คน แต่ไม่แต่งให้จนา และยังขับไล่เจ้าเงาะและจนาไปอยู่ปลายนาด้วย

ต่อมาท้าวสามลคิดว่าเจ้าเงาะ ด้วยการให้ลูกเขยทั้ง 7 คนไปหาเนื้อมา ถ้าใครหาไม่ได้จะถูกฆ่า เจ้าเงาะเรียกฝูงเนื้อมาไว้หมด หกเขยต้องไปขอ เจ้าเงาะก็เชื่อคใบหูไว้ แล้วให้เนื้อตัวเล็ก ๆ หกเขยไปคนละตัว ตนเองหาเนื้อคนหนึ่งไปให้ท้าวสามล ท้าวสามลเลยฆ่าไม่ได้ หกเขยอ้างว่าใบหูนี้เพราะหนามเกี่ยว รุงขึ้นท้าวสามลให้ 7 เขยไปหาปลา เจ้าเงาะก็เรียกปลาไว้หมดอีก หกเขยต้องไปขอเจ้าเงาะ โดยยอมให้เชื่อคปลายจุมกไว้ จึงได้ปลาตัวเล็ก ๆ กลับไป ส่วนเจ้าเงาะหาปลาตัวโต ๆ ไปโยนให้ท้าวสามล ท้าวสามลเลยฆ่าเจ้าเงาะไม่ได้เช่นเดิม

ต่อมามีคนมาแข่งขันตี่คลี่ (ไม่ได้บอกว่าเป็นใคร) หกเขยสู้ไม่ได้ ท้าวสามลให้คนไปตามเจ้าเงาะมาตี่คลี่ ก็ชนะได้ ท้าวสามลจึงให้รจนาพาเจ้าเงาะเข้าเมือง เจ้าเงาะก็ถอดครุฑเงาะออก เห็นเป็นรูปทอง แล้วเข้ามาหาท้าวสามล พวกหกเขยจำได้ว่า เป็นคนที่เชื่อคิโบนุและปลายจุมกของคนที่หลบหน้าหลบตาไป

7. เรื่องสังข์ทองจังหวัดราชบุรี

สำหรับจังหวัดราชบุรีนี้ ได้สืบหาผู้เล่าเรื่องสังข์ทองแล้วปรากฏว่า ไม่มีนิทานพื้นบ้านเฉพาะ คงมีแต่สถานที่ที่อ้างว่า พระสังข์หนีนางพันธุรัตมาพักอยู่ คือ เขาหลวงเมืองราชบุรี ดังภาพที่ 14 หน้า 125 แล้วนางพันธุรัตตามมาทัน เรียกให้พระสังข์ลงมา พระสังข์ไม่ยอมลง นางจึงเขียนมนตร์เรียกเนื้อเรียกปลาไว้ให้ พระสังข์ขบก่อนหินบริเวณหน้าผาค้านตะวันออกของเขาหลวง เรียกกันว่าศิลาจารึกนางพันธุรัต ดังภาพที่ 15 หน้า 125

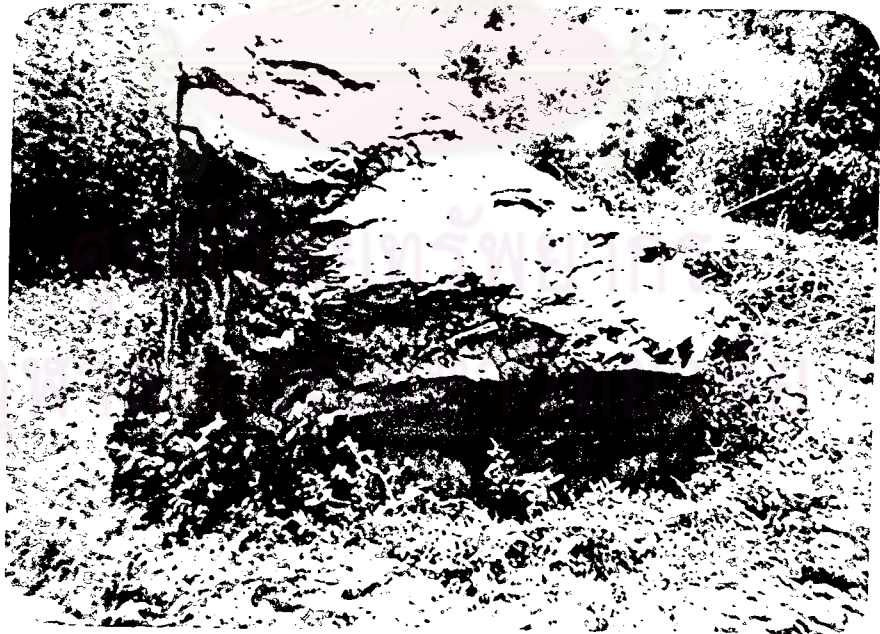
ผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ด้วยการสอบถาม นายสงค์ มณีโชติ¹ ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1 ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า ชาวเมืองราชบุรีนับถือวิญญาณนางพันธุรัตกันมาก ถือว่าศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ จึงมีการสร้างศาลขึ้นที่เชิงเขาหลวงนี้ แล้วกราบไหว้ขอสิ่งต่าง ๆ แม้แต่ฝนก็เชื่อว่าวิญญาณนางพันธุรัตบันดาลให้ตกได้ ฉะนั้น ถ้าฝนแล้งชาวนาแถบนี้ก็จะทำพิธีแหขุนเพชรไปถวายที่ข้างศาลนางพันธุรัตนี้ ดังภาพที่ 16 หน้า 126

ผู้วิจัยพบว่า ศาลนี้หลังคามีลักษณะเป็นเก๋งจีน แบบศาลเจ้าของจีนทั่วไป ซ้ายยังมีชื่อติดไว้ด้วยว่า "ศาลเจ้าแม่อาม่า" มีเจ้าแม่เป็นรูปหญิงคนจีนนั่งบนแท่นภายในศาลด้วย ดังภาพที่ 17 หน้า 126

¹ สัมภาษณ์ สงค์ มณีโชติ, อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดใหญ่อ่างทอง, 20 สิงหาคม 2519.

ภาพที่ 14 ซากหลุมเมืองราชบุรี เป็นซากที่พบสมัยทวารวดีที่เมืองราชบุรี

ภาพที่ 15 ตีลาจารึกของพมอริชที่ ซึ่งสมัยพมอริชเรียกเมืองราชบุรี

ภาพที่ 16 ซากเพชชะงูในพืชร่มหรือป่าหนาทนพืชร่ม

ภาพที่ 17 ศาลเจ้าแม่พืชร่ม (ศาลเจ้าแม่อาแม่)

ชาวรามรใช้ว่ามว่ามคาถารองนางพืชร่มอยู่

นอกจากนี้ นายสังข์ยังเล่าถึงอิริยาบถของวิญญานนางพันธุรัตอีกว่า ในราว พ.ศ. 2473 นั้น เจ้าอาวาสวัดใหญ่อ่างทองได้หาลิเกมาเล่นในงานนมัสการหลวงพ่อบุญรอด (มีศาลเจ้าพ่อบุญรอดและมีพระพุทธรูปปางต่าง ๆ สมัยทวารวดีคือยุบนยอดโคขานี้ด้วย) ได้แสดงเรื่องสังข์ของ พอต้าที่แสดงเป็นพระสังข์ ออกมาก็ชักตายทันที ตั้งแต่นั้นมาไม่ปีละใครกล้าแสดงเรื่องสังข์อีกเลย

สิ่งที่ชาวราชบุรีแถบนี้เชื่อกันอย่างฝังใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าครอบครัวใดไปตั้งบ้านเรือนอยู่หน้าเขาหลวงค่านทีศไต่แล้ว ผู้หญิงจะต้องเป็นมายเสมอ นายสังข์บอกว่า ปัจจุบันมีครอบครัวแม่มายประมาณ 43 ครอบครัวแล้ว (ครอบครัวใดอยู่ใกล้เขามากเท่าใด สามียะตายเร็วเท่านั้น) พวกเขาเกรงหลังติดกันมาก เมื่อแต่งงานกันแล้วจะย้ายไปอยู่ให้พ้นบริเวณทิศใต้ของเขาภูนี้ทันที

8. เรื่องสังข์ของจังหวัดเพชรบุรี

ชาวเพชรบุรีก็อ้างว่า ที่เขาเจ้าลายซึ่งเป็นเขาลูกใหญ่ลูกหนึ่ง อยู่ที่ตำบลชะอำ อำเภอลำทะเมนชัย พระสังข์หนีนางพันธุรัตขึ้นไปยุบนยอดเขาภูนี้ นางพันธุรัตร้องเรียกเท่าใด พระสังข์ก็ไม่ลงมา นางพันธุรัตจึงเขียนมหาจินตมนตร์ไว้ให้ที่หน้าผา แล้วก็ขาดใจตายที่ตีนเขา พระสังข์ลงมาเฝ้าศพนางพันธุรัต แล้วนำกระดูกใส่โกษมาตั้งไว้ที่ไหล่เขาเจ้าลาย ชาวบ้านจึงเรียกชื่อเขาภูนี้ว่า เขาโกษนางพันธุรัต จนทุกวันนี้¹

¹ ฉ. กระแสสินธุ์ (ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์), กวีโวหารโบราณคดี.

(พระนคร : ก้าวหน้า, 2503), หน้า 172.

ผู้วิจัยได้พยายามหาวิทยากรผู้เล่านิทานเรื่องสังข์ทองของจังหวัดเพชรบุรีแล้ว แต่ทุกคนอ้างว่าเหมือนบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง จึงไม่ยอมเล่านิทานเรื่องสังข์ทองให้ฟัง

เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนี้ จะเห็นได้ว่านิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองของไทยนั้น มีมากมายหลายสำนวน ทั้งในหลาย ๆ จังหวัดของภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ แสดงว่าเนื้อเรื่องของนิทานเรื่องสังข์ทองถูกกับรสนิยมของคนไทยทั่วไป จึงทำให้เรื่องสังข์ทองแพร่หลายออกไปกว้างขวางเช่นนี้ อนึ่ง มีข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งว่า นิทานพื้นบ้านแต่ละสำนวนนั้น ผู้เล่าอ้างว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน โดยอ้างพยานสถานที่หรือสิ่งของในถิ่นของตนเป็นหลักฐาน ทำให้สันนิษฐานต่อไปได้ว่า นิทานเรื่องนี้คงจะเล่ากันมานานแล้ว และชาวบ้านตั้งใจกับเนื้อเรื่องมากจนนำเนื้อเรื่องไปผูกพันกับสถานที่หรือสิ่งของที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนกลายเป็นตำนานเล่าสืบต่อกันมา

นิทานทางชาติที่มีเค้าโครงเรื่องคล้ายสังข์ทองของไทย

เรื่องแรก เป็นนิทานปลาหลงหรือปะหล่อง เรื่องสังข์ขาว ซึ่งมีสตีส เลสลี มิลัน ได้จดจากปากคำของชาวปลาหลง บ้านน้ำตัน ทางภาคเหนือของรัฐซาน ประเทศพม่า ชาวปลาหลงเป็นชนชาวเขาที่อยู่ตอนเหนือของประเทศพม่า ผู้วิจัยเก็บความจากที่ ดร. บรรจบ พันธเมธา แปลไว้ในนิตยสารสตรีสาร¹ มีใจความดังนี้

¹ บรรจบ พันธเมธา, "สังข์ขาว", สตรีสาร. 2 ตุลาคม 2509, หน้า 16 - 17 และ 115 - 120 กับ 9 ตุลาคม 2509, หน้า 16 - 17 และ 98 - 102.

เริ่มเรื่องกล่าวถึงขุนหอคำ (กษัตริย์) และมหาเทวีไม่มีโอรสและธิดา จึงไปบำเพ็ญตบะขออาหารในอุทยาน 7 วัน คืนวันที่ 6 มหาเทวีฝันว่า ขุนผี (เทวดา) นำลูกท้อทองรสดีมาให้ ขุนหอคำทำนายว่านางจะได้ลูกสมใจ ต่อมานาง ก็ทรงครรภ์จริง แต่คลอดออกมาเป็นหอยสังข์ ชาวเมืองพากันว่าหอยสังข์เป็นลูก พญานาค เป็นที่ชายหน้าขุนหอคำจึงนำหอยใส่ในหม้อฉาบทองวางลงบนแพลอยน้ำไป โดยเขียนสารกำกับไว้ควยว่า "สังข์ขาวไปถึงที่ใด ใครย่นำไปเล่น สังข์ขาว เป็นลูกของเรา ขุนหอคำ" ¹

แพสังข์ขาวลอยไปได้ 7 วัน 7 คืน ถึงกรุงลดา คือ เมืองนาคา นาง พญาลดา มาเล่นน้ำพบเข้า เก็บเอาสังข์ขาวไปอวดพญาลดา พญาลดาให้ลอยแพไป ตามเค็ม เพราะมนุษย์จะอยู่กับนาคไม่ได้ นางจึงจำต้องลอยแพสังข์ขาวต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

แพลงไปอีก 7 วัน 7 คืน ถึงกงพาย (เมืองพาย คือ เมืองยักษ์)
 ยาพาย (นางยักษ์สูงอายุ ย่าเป็นคำนำหน้าชื่อหญิงสูงอายุ แสดงความนับถือและ
 ความสุภาพ) กำลังอาบน้ำอยู่ที่เก็บเอาสังข์ขาวไปเลี้ยงไว้ในแจกันใหญ่ (คือกระ-
 โถนปากแตร) เลี้ยงอยู่ 7 เดือน สังข์ขาวก็กลายร่างเป็นมนุษย์ออกมาเล่นชกชน
 ขณะยาพายไม่อยู่ ยาพายกลับมาไม่เห็นสังข์ขาวในแจกันก็ตกใจเพียวค้นหาทั่วบ้าน
 จึงพบเด็กน้อยนั่งเล่นอยู่ ก็รู้ว่าต้องเป็นสังข์ขาวแน่ นางได้เลี้ยงดูสังข์ขาวต่อไปอย่าง
 ดี และห้ามไม่ให้ออกไปเล่นนอกบ้าน สังข์ขาวเชื่อฟังอยู่จนกระทั่งโตขึ้นอายุ 10 กว่าปี
 ยาพายก็ยังขมอมให้สังข์ขาวไปไหน ข้ายังห้ามไม่ให้ไปข้างบนและในสวนด้านตะวันตก
 เวลาที่นางไม่อยู่อีกด้วย แรก ๆ สังข์ขาวก็เชื่อดี แต่นานเข้าเกิดความอยากรู้อู
 ที่ 2 แห่งที่แม่ห้ามไปนั้นจะมีอะไรแปลกอยู่ จึงแอบไปคตอนยาพายไม่อยู่ ก็พบกระดุก
 ข้าง กวาง มากมายอยู่ที่ชั้นบน สังข์ขาวตกใจและรู้ว่ายาพายเป็นยักษ์ พอได้เห็นเสื้อ
 ของยาพายแขวนไว้มีรูปแปลกทั้งสองสวมค รูสึกตัวเบา พอขยับตัวจะเดินก็เหาะลอย
 ออกไป สังข์ขาวจึงรู้ว่า เป็นเสื้อวิเศษสวมแล้วเหาะได้ ก็เหาะหนียาพายไป ยาพาย
 กลับจากหาผลไม้มาถึงบ้าน เห็นเสื้อหายไปที่รู้ว่าสังข์ขาวหนีไป จึงออกตามไปทันที
 ผังมหาสมุทรคนละฟาก อ้อนวอนให้สังข์ขาวกลับ แต่สังข์ขาวไม่ยอมกลับ บอกว่าโต
 แล้วจะขอไปชมบ้านชมเมืองไม่ให้นางห่วง แล้วลาจากไป เหาะไปเรื่อย ๆ จนถึง
 เมืองจัมพะนะโค (จัมปานคร) เห็นเด็กกำลังเล่นตอยตีกัน (ตีเป็นถ้วยอย่างหนึ่งมี
 ขนาดใหญ่) จึงขอยืมตีเล่นบ้าง เด็กคนหนึ่งก็ให้ยืม สังข์ขาวเล่นสักครู่ก็ได้ตีพอที่จะ
 ใช้เจ้าของที่ยืมมา และเหลือเก็บไว้เล่นต่อไปอีกด้วย พอค่ำลงเด็ก ๆ จึงชวนกัน
 กลับบ้านของตน และแนะนำให้สังข์ขาวไปนอนที่ศาลาในหมู่บ้าน รุ่งขึ้นเช้าพวกเด็ก ๆ
 ต้อนควายมาเลี้ยงแล้วชวนให้สังข์ขาวเล่นอีก สังข์ขาวก็เล่นจนเด็กเหล่านี้เสมอ

ต่อไปกล่าวถึงขุนหอคำเมืองจันทบุรี มีธิดาองค์หนึ่งชื่อนางลีน (แปลว่า
เดือน) รูปร่างมาก ทำให้ขุนหอคำเมืองอื่น ๆ ส่งคนมาขอร้องให้ลูกชายของตนมากมาย
ถึง 100 คน ขุนหอคำเลยจัดให้ธิดาเสียดำโปกหัวไปคล้องคอคนที่นางพอใจ แล้วจะ
จัดการแต่งงานให้ นางลีนอธิษฐานขอให้ได้สามีที่ดี แล้วจึงโยนดำโปกหัวไป ด้ลอย
ผ่านทุก ๆ คนไปคล้องคอสังข์ขาวซึ่งยืนอยู่หลังสุด ขุนหอคำรู้สึกอัศจรรย์จึงขับไล่นางลีน
และสังข์ขาวไปอยู่นอกเมือง โดยไม่ให้สิ่งใดเลย แคมทาเทวีได้ให้แหวนนางลีนไป
3 วง อนุญาตให้เอาไปขายได้ถ้ายากจนไม่มีกิน

สังข์ขาวพานางลีนไปอยู่นอกเมือง ตัดหางมะพร้าวมาทำกระท่อมชั่วคราว
ให้นางลีนอยู่แต่ลำพัง เพราะถือว่ายังไม่ได้แต่งงานกันตามประเพณีนิยม รุ่งเช้าทั้ง
สองปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรต่อไป เพราะรู้สึกหิว นางลีนได้ถอดแหวนให้สังข์ขาว
นำไปแลกข้าว สังข์ขาวไม่รับแหวน บอกว่ามีแหวนอยู่มากมายในกำขมทรัพย์ของเขา
แล้วพานางไปคูด นางเห็นแล้วแนะนำให้ไปเช่าเกวียนและจ้างคนทำโกฐ (พ้อมใส่ข้าว
เปลือกกว้างและสูง 6 ศอก) ไปใส่เพชรพลอยและทองคำดัดที่พิค แล้วจ้างคนมา
ก่อสร้างหอคาคด้วยแก้วฝังเพชรพลอยงดงามมาก พอเสร็จให้นางลีนไปเชิญขุนหอคำ
กับมหาเทวีและคนอื่น ๆ มาคูดของตน พอนางลีนไปแล้ว สังข์ขาวก็กลายเป็น
หนุ่มรูปร่าง แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสวยงามไม่ผิดเทวดา ประทับอยู่บนแท่น รัศมีจาก
ร่างเปล่งแจ่มจ้าไปทั่ว ทำให้หอคำในยามค่านั้นสว่างพร่างพราวราวกับกลางวัน
พอนางลีนกลับถึงหอก็จำสังข์ขาวไม่ได้ ตามถึงสามีของนางทันที สังข์ขาวว่าตนคือ
สังข์ขาว นางก็ไม่เชื่อ ในที่สุดสังข์ขาวต้องหยิบเสื้อวิเศษของมารคายักษ์ขึ้นมาสวม
แล้วร่างจึงกลับกลายเป็นอย่างเดิม นางลีนจึงยอมเชื่อ และชวนให้เข้าไปยังหอหลวง
พอขุนหอคำทราบเรื่องราวทั้งหมดก็ให้นางลีนเชิญสังข์ขาวพักในเมือง 7 วันก่อน ตน
จะประกาศให้ไพร่บ้านพลเมืองรู้ จะไค้มาอวยพรให้สังข์ขาวและนางลีน สังข์ขาวก็ยอม
พอกครบ 7 วันคนก็พากันมาคูดสังข์ขาวในร่างจริง แล้วต่างก็ชื่นชมยินดี ขุนหอคำก็ประ-
กาศยกเมืองจันทบุรีให้ทั้ง 2 ปกครองครึ่งหนึ่ง ทุกคนก็เห็นชอบด้วย

เรื่องที่สอง เป็นนิทานไทยใหญ่ เรื่องอะล่องหอยขาว ซึ่งหม่องจอแจ ชาวเมืองล่ายคำ เล่าไว้เป็นภาษาไทยใหญ่ ผู้วิจัยเก็บความจากภาษาไทยที่ คร. บรรจบ พันธุเมธา ถอดความมาลงในนิตยสารสตรีสาร¹ มีใจความดังนี้

ขุนทองคำและมหาเทวีไม่มีลูก จึงไปทำพิธีที่ต้นโพเพื่อขอลูกจากเทพคา อารักษ์ ไมชากัทรังกรรภ และคลอดออกมาเป็นหอยขาว ขุนทองคำให้มหาเทวีไปอยู่นอกเมืองเพราะชายหน้า นางจึงไปอยู่กับมานเจ้าหมอ (หมุ่บ้านเจ้าหมอ) คอยว่า อีก 17 ปีจะสิ้นเคราะห์ตามหมอควา ส่วนหอยขาวนั้นขุนทองคำนำไปใส่อบ (ผอบ) วางบนแพลอยน้ำไป ขุนศรีจิกจา (พระอินทร์) ได้เสด็จมาจากรีกข้อความให้ผู้พบเห็น หอยขาวนำไปเลี้ยงไว้ให้ดี แพลอยไปถึงเมืองนงกา (นาคา) นางพญานาคพบหอยขาว เข้ารู้ว่ามีคนอยู่ในร่างหอย รู้ว่าอยู่รวมกันตนไม่ได้ จึงปล่อยแพลงน้ำลอยต่อไป จนกระทั่งถึงเมืองพ่าย (เมืองยักษ) นางพ่ายโหลง (นางพญายักษ) นำหอยขาว ออกจากผอบแล้วเนรมิตให้เป็นคนขึ้นมา แล้วก็เลี้ยงดูด้วยความรักใคร่ แต่ไม่ให้ออกไปนอกวังเลย วันไหนนางจะออกนอกเมืองก็ต้องสั่งแล้วสั่งเล่าจนเจ้าอะล่องหอยขาว เกิดความสงสัย จึงสะครอยตามรอยเท้าแม่ไป พอไปถึงสวนเหนือก็พบคนมากมาย มาขวางทางไว้ แล้วเตือนให้หนีนางยักษไปเสีย เจ้าหอยขาวจึงออกจากสวนเหนือ กลับไปยังสวนใต้ก็พบกองกระดูกมากมาย รีบกลับหอคำมอมเหล่าผู้คนเมาหลับหมด แล้วรีบหยิบของวิเศษของนางพ่ายโหลง มีหวายจิกจา (หวายเจ้าขน) คาบตันเล็ก (คาบสองคม) ซอกดินมัน (ร่องเท้าวิเศษสวมแล้วเหาะได้) กับเครื่องนุ่ง (ทั้งเสื้อ และผ้า) นางพ่ายโหลง แล้วรีบเหาะไปทันที นางพ่ายโหลงกลับมารู้เข้าก็รีบติดตามไป

¹ บรรจบ พันธุเมธา, "อะล่องหอยขาว", สตรีสาร. 16 ตุลาคม 2509, หน้า 16 - 17 และ 90 - 95.

แต่เนื่องจากต้องเดินทางจึงไม่ทัน แต่ได้ตะโกนส่งความว่า ถ้าเค็คร้อนให้รีบถึงนาง เจ้าหอยขาวก็ทิ้งผ้าเช็ดหน้าลงมาให้ แล้วเหาะต่อไปจนถึงเมืองมนุษย์เมืองหนึ่ง เห็นเด็กเลี้ยงควาย 500 คนกำลังต่อหมากนึ่ง (เล่นสะบ้า) กันอยู่ หอยขาวขอเล่นด้วย ที่แรกไม่มีใครยอมให้เล่น ภายหลังลองให้เล่นดูตาหนึ่ง หอยขาวตีเก่งมาก ทุกคนจึงยอมรับและชวนหอยขาวอยู่ช่วยเลี้ยงวัว และหาข้าวหอมมาให้กินด้วย

เจ้าเมืองที่หอยขาวมาถึงนั้นมีลูก 7 คน พี่ 6 คน มีคูครองหมกแล้ว แต่นางสิ้น (นางสุคทอง) ผู้เดียวยังไม่มีคู มีกษัตริย์มากมายมาสู่ขอ ขุนทองคำเจ้าเมืองจึงจัดให้มิดางเลี้ยงพวงมาลัยเพื่อหาเนื้อคู่ พอถึงวันที่ผู้ชายมาชุมนุมกันครบถ้วน นางสิ้นก็อธิษฐานให้ได้เนื้อคู่แท้ แล้วโยนมาลัยไป มาลัยเวียนรอบบริเวณนั้น 7 รอบ แล้วสวมคอหอยขาว ลูกชายทั้งหกไปหูลงขันทองคำทันที ขุนทองคำให้ไปสร้างกระท่อมให้หอยขาวและนางสิ้นอยู่ที่ริมป่าช้า

หกชายให้ขันทองคำกำจัดหอยขาว โดยให้ชายทั้ง 7 ไปหาปลาทองมาถวายภายใน 7 วัน ถ้าใครหาไม่ได้จะถูกฆ่า หอยขาวเอาหว่านเจ้าขนไปที่คลองใหญ่ ถอดเสื้อทิ้งน้ำเสื้อกลายเป็นแท่น ตัวเองขึ้นนั่งบนแท่น ไขหว่านคืนน้ำให้ปลามารวมอยู่หมด พี่ชายทั้งหกต้องไปกราบไหว้ขอปลาทองจากหอยขาวโดยยอมให้ตัดคืนหัวไว้ ต่อมาให้หากวางทองมาถวายภายใน 7 วันบ้าง หอยขาวก็เนรมิตจากเสื้อนางพ่ายโหลงอีกเช่นกัน หกชายต้องไปขอกวางทองหอยขาวโดยให้ตัดปลายจุกไว้ แลกเปลี่ยนด้วยครั้งที่ 3 ขุนทองคำให้ชายทั้ง 7 สร้างหอคำปราสาท 9 ยอดภายใน 7 วัน หกชายทำเสร็จในหกวัน แต่หอยขาวยังไม่ได้เริ่ม พอคำวันที่ 7 จึงได้เอาเสื้อนางพ่ายโหลงออกมาต่อหน้านางสิ้น จำแลกรางเป็นมังสาโอรสขันทองคำ แล้วบนบานศาลกล่าวให้คุณพ่อแม่ พระพุทธ พระธรรม อาจารย์ ตลอดจนเจ้านายเจ้าเมือง เจ้าห่วยเจ้าคอย เจ้าน้ำ เจ้านาย พญานาค นางยักษ์ ชวยเนรมิตหอคำ 9 ยอดให้ด้วย พอสิ้นเสียงก็เกิดหอคำใหญ่ พร้อมข้าทาสหญิงชาย ม้า รถ เครื่องใช้ เป็นเงินและทอง พอรุ่งเช้า

พระอาทิตย์ขึ้นรัศมีก็จับเรือ เรือ เรือง ชนหอคำตื้นขึ้นเห็นหอคำใหญ่มีรัศมีวาววับอยู่นอกเมือง ก็สั่งให้จัดทัพม้า ช้าง เสด็จไปคู่สิ่งแปลกประหลาด พอรู้เรื่องก็ขึ้นสมยินดี ยกย่องให้หอยขาวเป็นรัชทายาททันที พี่ชายทั้ง 6 มาขอโทษ หอยขาวนึกเมตตา เอาคืนหุและจุมกมาคิดคืนให้ตั้งเดิม

ต่อมาหอยขาวยกทัพกลับเมืองตนเอง ตั้งทัพไว้นอกเมืองแล้วเข้าไปทำพันธกิจกับขุนหอคำผู้บิดา ได้ชัยชนะหลายครั้ง ในที่สุดเอาบ้านเมืองเป็นเดิมพัน ขุนหอคำผู้บิดาเลยต้องเสียเมือง หอยขาวขึ้นครองเมืองแล้วจัดให้มัจฉาดอง 7 วัน 7 คืน หาของแปลก ๆ ให้คนดู นั่นคือ นำหอยขาวใส่ผอบทองตั้งไว้ มหาเทวีผู้มารดาของหอยขาวมาเที่ยวงานแลเห็นเข้า นึกว่าคนที่คิดทำเช่นนี้ต้องเป็นลูกของตนแน่นอน ก็ว่าหอยขาวนั้นมากอดจุมและร้องไห้ ทำให้หอยขาวรู้ว่าต้องเป็นแม่ของตนแน่ จึงร้องไห้มากอดแม่ ขุนหอคำก็ตกตะลึง คนเมืองที่จำเรื่องราวได้ก็พลอยโศกเศร้าไปด้วย ในที่สุดหอยขาวก็คืนเมืองให้ขุนหอคำผู้บิดากับมารดาปกครอง ส่วนตัวเองไปเนรมิตเมืองใหม่อยู่ระหว่างเมืองของตนและเมืองของนางสิ้น เป็นสุขสืบไป

เรื่องที่สาม! เป็นนิทานไทยพาเก เรื่องอะลองหอยขาว ผู้วิจัยเก็บความจากอะลองหอยขาว ซึ่ง ดร. บรรจบ พันธุเมธา ถอดความเป็นภาษาไทย¹ จากบันทึกของอายนีแกน ซึ่งบันทึกจากผู้เฒ่าผู้แก่ชาวบ้านไทยพาเกใต้ ซึ่งเป็นชาวไทยที่แยกจากไทยใหญ่มาอยู่ในรัฐอัสสัมของอินเดีย มีใจความดังนี้

¹ บรรจบ พันธุเมธา, "นิทานไทยพาเกเรื่องอะลองหอยขาว", สตรีสาร.

ขุนหอคำปาลำมาตัก (พระเจ้าพรหมทัต) มีเทวี 2 องค์ ทั้งนางเทวีโหลง (หลวง) และเทวีอ่อน (เล็ก) ต่างไม่มีโอรสและธิดา จึงพากันไปนั่งบริกรรมใต้ต้นไม้ใหญ่เพื่อขอบุตร เจ้าชิจา (พระอินทร์) รู้สึกว่าแท่นบัณฑุกัมพลรัตน์ จึงรู้ว่าเกิดความเคียดรอนในเมืองมนุษย์ จึงส่งขุนผี (เทวดา) ให้มาเข้ากรรมนางเทวีเล็ก ไม่ช้านางก็คลอดลูกออกมาเป็นหอยขาว เทวีหลวงติดสินบนปงน้ำ (พราหมณ์) ให้ทำนายว่าเป็นนิมิตรร้าย ต้องเนรเทศนางเทวีเล็กและหอยขาวออกจากเมืองเสีย ทำให้พระเจ้าพรหมทัตหลงเชื่อ ขับไล่อีก 2 แม่ลูกไปอยู่นอกเมือง ทั้งคู่จึงไปอาศัยอยู่กับ 2 ทายาย ช่วยเก็บฟืนขายเลี้ยงชีพ ต่อมาหอยขาวออกมาทำกับข้าวหุงข้าวไว้ให้ 2 ทายายและนางเทวีเล็กสงสัยว่าใครมาทำไว้ วันต่อไปแอบดูรู้ว่าลูกเป็นคนอยู่ในหอยจึงทุบเปลือกหอยเสีย หอยขาวเลยถูกนางเทวีหลวงยุขุนหอคำให้ส่งคนมาจับไปลอบแพ แล้วนางพ้าย (ยักษ์) ม่ายครองเมืองยักษ์อยู่ ก็ไปเลี้ยงไว้เป็นลูก ห้ามไม่ให้หอยขาวไปที่บนหอและไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก หอยขาวเกิดความสงสัยจึงแอบไปดูพบว่า ทางทิศตะวันออกมีกระดูกคนตาย ทิศตะวันตกมีน้ำหนองเต็มไปหมด ไปดูบนหอพบเสื้อแสงบิน (เสื้อเพชรสวมแล้วเหาะได้) และม้ามบิน (ม้าเร็วปานลมกรด เหาะได้) หอยขาวเลยคิดจะหนีนางพ้าย วันหนึ่งขณะนางพ้ายไปหากิน หอยขาวจึงเอาเสื้อแสงบินมาสวมและขึ้นม้ามบิน เหาะหนีไป นางพ้ายกลับมาเห็นเสื้อและม้าหายไป ก็รู้ว่าหอยขาวหนีไป ออกติดตามไปที่ฝั่งน้ำคนละฟาก นางข้ามไปไม่ไหว อ้อนวอนให้หอยขาวกลับ บอกว่าจะสอนมนตร์ให้ หอยขาวให้สอนข้ามน้ำไป นางก็ยอมสอนมนตร์ให้ 3 อย่าง คือ มนต์เรียกปลา มนต์เรียกเนื้อ และมนตร์ปรารถนาปราสาทราชวังที่ใดก็ได้ บอกเสร็จนางพ้ายก็ซาใจตายอยู่ที่นั่นเอง

หอยขาวก็เหาะไปเนรมิตปราสาทอยู่ที่เมืองลาจาเกว (ราชคฤห์) ซึ่งขุนหอคำมีลูกสาว 7 คน พี่สาวทั้ง 6 มีเรือนไปแล้ว นางก้อยคนสุดท้ายยังไม่มีเรือน

มาพบหอยขาวเข้าวันที่ไปเที่ยวอุทยานกับพี่สาว เลยชอบใจเลือกเป็นสามี ทำให้
 ขุนทองคำรื้อโรงกรมก หาทางกำจัดลูกเขยคนเล็ก ด้วยกรให้เขยทั้ง 7 ไปหา
 ปลา ใครหาไม่ได้จะถูกฆ่า ทั้งหกเขยใหญ่หาไม่ได้เพราะหอยขาวร้ายมนตร์เรียก
 ปลาไว้หมด ต้องไปกราบไหว้ขอจากหอยขาว หอยขาวจึงศึคิโยให้แลกเปลี่น
 ต่อมาขุนทองคำให้หาเนื้อ หกเขยก็ไปขอหอยขาวอีก โดยยอมให้ตัดปลายจมูกไว้แลก
 เปลี่น ขุนทองคำเลยจนปัญญาไม่รู้จะกำจัดหอยขาวได้อย่างไร ร้อนถึงพระอินทร์
 ต้องลงมาช่วยหอยขาว โดยให้ขุนทองคำส่งคนไปแก้ปริศนาธรรมให้ไ้ภายใน 7 วัน
 ขุนทองคำประชุมอำมาตย์ให้หาคนไปเมืองพระอินทร์ อำมาตย์ว่ามีลูกเขยคนเล็ก
 เท่านั้นที่จะตอบปัญหานี้ได้ ขุนทองคำจำต้องให้คนไปตามเขยเล็กมา แต่หอยขาวเกี่ยง
 ให้ขุนทองคำหากคนมาต่อ เรือนทอดสะพานและซ่อมทางให้ เรียบร้อยก่อนจึงจะเข้ามา
 ยังทองคำ ขุนทองคำก็ยอมทำตาม เมื่อหอยขาวเข้ามาแล้วขุนทองคำก็บอกให้หอยขาว
 ไปแก้ปริศนาที่พระอินทร์ถามว่า ปลอยไฟเมืองคนขึ้นไปให้ถึงเมืองผี (เมืองสวรรค์)
 นั่นคืออะไร ถ้าแก้ได้จะยกเมืองให้ครองครึ่งหนึ่ง หอยขาวก็ตอบได้ว่า คือ ทำฟิ่งตรา
 (ธรรมประเพณี) ขุนทองคำก็แบ่งเมืองให้หอยขาวปกครองครึ่งหนึ่ง เจ้าอะลองหอย-
 ขาวตั้งชื่อว่า สุวันนะ ปกครองบ้านเมืองร่วมกับนางก้อยด้วยความสุขสืบมา

เรื่องที่สี่ นิทานลาว เรื่องท้าวเห็นอ้ม¹ ซึ่ง ส. พลายน้อยเขียนไว้
 เก็บความไ้ดังนี้

มีเด็กหนุ่ม 2 คน กำพร้าพ่อแม่ มีควายอยู่ตัวหนึ่ง ถูกพญาแถนลักไปไว้
 บนฟ้า ทั้ง 2 คนตามไปเอาควายคืนตามคำบอกเล่าของผีปู่ พญาแถนเลยให้คาบวิเศษ

¹ ส. พลายน้อย (นามแฝง) , นิทานลาว. (พระนคร : ก้าวหน้า,
 2507), หน้า 297 - 305.

(เมื่อชักออกจากฝักจะเกิดเป็นทหารมากมาย ไครมาก็ไม่ตาย) กลับมาแทน ซากลับมาถูกพายุพัดแยกกันไปคนละทาง คนที่ไปตกอยู่ในแควนมนุษย์ น่องไปตกไปในป่าสิ้นชีวิตแล้วไปเกิดในท้องของเหินอ้ม (ชะมด) 10 เดือน คลอดออกมาเป็นชะมดตัวผู้พออายุ 1 ขวบระลึกชาติก่อนได้ คิดถึงคามและพี่ชายจึงลางนางเหินอ้มผู้มารคาไปคามหาคามและพี่ชาย แล้วจะกลับมาหาแม่ ในที่สุดก็ได้พบคามสมความตั้งใจ

ต่อไปกล่าวถึงพญาสาธิตมีธิดา 7 คน คนสุดท้องชื่อสีดา ความงามของนางทั้ง 7 ทำให้เจ้าเมืองต่าง ๆ รวม 7 หัวเมือง ยกทัพมาหมายจะแย่งเอานางทั้ง 7 ไปครอง พญาสาธิตปรึกษาเสนาบดีว่าจะยอมแพ้เจ้าเมืองเหล่านั้นดี หรือว่าใครจะอาสาบให้ไค้ชัยชนะก็จะยกธิดาให้เป็นรางวัลดี แสนเมืองทูลอาสาว่าจะจัดการป้องกันบ้านเมืองเองอย่ายอมแพ้ใครเลย ขอให้ยกธิดาให้นายทหารเมืองสาธิตดีกว่า พญาสาธิตเรียกธิดามาบอก พี่สาวทั้ง 6 ยินยอมเลือกนายทหารเป็นสามี แต่นางสีดาไม่ยอม พญาสาธิตโกรธหาว่าไม่รักบ้านเมือง เลยให้เอานางสีดาลงเรือลอบไปพร้อมกับคนครัวและนางกำนัล เรือออกจากเมืองไปเรื่อย ๆ จนถึงหาดทรายที่ท้าวเหินอ้มอยู่ ก็ชวนกันแวะขึ้นบก ท้าวเหินอ้มถามเรื่องราว พอรู้เรื่องขอพบนางสีดา แล้วอาสาสู้ศึก แต่ขอเป็นคูครองของนาง นางสีดาคกลง จึงพาเรือกลับเมืองของนาง พอถึงเมืองให้คนไปแจ้งพระมารคา พระมารคาไปทูลขอโทษพญาสาธิต พญาสาธิตยอมยกโทษให้ แต่พอรู้ว่าเอาสามีชะมดมาด้วยก็ไล่ไปอยู่นอกกำแพงวัง นางสีดาก็ยอมไปตั้ง ๆ ที่เสียใจ เพราะพี่สาวที่แต่งงานกับนายทหารเอกได้อยู่ในวังกันทั้งนั้น

วันหนึ่งพญาสาธิตอยากเสวยเห็ด ให้หกเขยไปหาโกศินเคียวมาให้ หกเขยไปจับโกมาตัดขาออกข้างหนึ่ง ให้พ่อครัวปรุงอาหารมาถวายพญาสาธิต พญาสาธิตก็รู้ว่าพวกหกเขยโง่เง่าใช้ไม่ได้ อยากจะลองมีปัญญาเขยเล็กคู้บ้าง จึงเรียกนางสีดามาบอกว่าต้องการให้สามีของนางหาโกศินเคียวมาให้ ท้าวเหินอ้มก็หาได้โดยชักคามออกมาจากฝัก มีทหารมากมายออกมาด้วย ท้าวเหินอ้มใช้ให้เก็บเห็ดมาได้มากมาย ทำให้พญาสาธิตรู้ว่าท้าวเหินอ้มมีปัญญากว่าหกเขย

ต่อมาพญาสาลีให้หกเขยไปหาหนอนห้อยคางปลายไม้ หกเขยไปหาตัวคาง มาให้พญาสาลีก็รู้ถึงความโง่ของหกเขยอีก จึงให้นางสีดาบอกท้าวเห็นอ้มให้หาหนอน ห้อยคางปลายไม้มาให้ ท้าวเห็นอ้มก็หารังผึ้งมาถวายพญาสาลีมากมาย พญาสาลีก็เห็น ความฉลาดของท้าวเห็นอ้มอีก

ครั้งสุดท้ายพายุใหญ่พัดปราสาทราชวังพังทลาย พญาสาลีให้หกเขยช่วยกัน สร้างวังขึ้นใหม่ สร้างเสร็จเฉียดเที่ยง เชือกหนึ่งปลัดเข้ามา เองวงจับเสาเขย่า ปราสาทพังทลายลง พญาสาลีโกรธหกเขยหาว่าทำไมไม่มาสร้างเสาจึงหักง่าย แล้วส่งนางสีดาไปบอกท้าวเห็นอ้มมาสร้างห้องพระโรงใหม่ ท้าวเห็นอ้มก็กลับร่าง เป็นมนุษย์ชักดาบออกจากฝักเกิดผู้คนมากมาย แล้วสั่งให้สร้างเมืองขึ้นเมืองหนึ่ง เสร็จแล้วให้นางสีดาไปทูลพญาสาลีให้ทรงทราบว่าห้องพระโรงเสร็จแล้ว

พญาสาลีได้เห็นความสามารถและบุญญาธิการของท้าวเห็นอ้มเช่นนั้นแล้ว ก็ขอพบตัว ท้าวเห็นอ้มก็กลับร่างเป็นคนให้ใคร ๆ เห็นโดยทั่วกัน พญาสาลีรักใคร่ ท้าวเห็นอ้มมากกว่าหกเขยใหญ่ ต่อมาจึงได้มอบราชสมบัติให้ครอบครอง

นิทานอินเดียในแคว้นต่าง ๆ

ต่อไปจะกล่าวถึงนิทานของอินเดียซึ่งมีเค้าโครงเรื่องคล้ายนิทานสังข์ทอง ของไทย ซึ่งมีอยู่หลายสำนวนด้วยกัน เพราะอินเดียแบ่งออกเป็นแคว้นต่าง ๆ มากมายหลายแคว้น นิทานเรื่องสังข์ทองนี้มีเค้าโครงมากในแคว้นฮัสสัมหรืออะหม และ แคว้นเบงกอล (ความจริงเรื่องอะลองหอยขาวของไทยพาเก อาจจะจัดให้อยู่ใน นิทานของอินเดียก็ได้ เพราะเป็นพวกไทยใหญ่ที่มาอยู่ในแคว้นฮัสสัมของอินเดียแล้ว แต่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องราวของชาวไทยพวกหนึ่งจึงนำไปจัดเข้ากับนิทานของ ประลองและไทยใหญ่ เพราะมีเนื้อหาใกล้เคียงกันมากกว่าจะใกล้เคียงสำนวนของ อินเดียที่จะกล่าวในตอนี้)

เรื่องที่ทำ เป็นนิทานของแคว้นอัสดัมหรืออะหม เก็บความจาก คอคิด
ขอเขียนของกาญจนาคพันธ์¹ มีเนื้อความดังนี้

พระราชอาองค์หนึ่งมีโอรส 7 องค์ มีรูปร่างงามละม้ายคล้ายคลึงกันหมด
พระราชอาต้องการให้โอรสมีชายาที่มีรูปร่างคล้ายกันด้วย อำมาตย์จึงส่งคนไปสืบหา
ทั่วทุกทิศ แต่ไม่พบสตรีตามพระประสงค์ อำมาตย์จึงทูลแนะนำให้พระโอรสทั้ง 7
เสียดูชนูเล็กอกุ เมื่อยิงธนูไปแล้ว สตรีโคอยู่ในที่ที่ไกลที่สุดกับที่ลูกธนูตกจะให้แต่งงาน
กับพระโอรสเจ้าของธนูนั้น ๆ

พอยิงธนูที่ละองค์ครบ 7 องค์แล้ว มหาดเล็กตามลูกธนูไปได้นางงามมา
6 คน แต่องค์ที่ 7 ยังไม่ได้นาง ไม่ทราบวาลูกธนูไปตกที่ไหน ช่วยกันค้นหา จนใน
ที่สุดขุนนางคนหนึ่งแหงนมองขึ้นไปข้างบน ก็แลเห็นลึงรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดตัวหนึ่ง
ถือลูกธนูนั่งอยู่บนต้นไม้ใหญ่ ทุกคนตกใจกลัวไปตาม ๆ กัน และพระโอรสทั้ง 6 ให้
รุทขสิงห์โอรสองค์เล็กยิงธนูใหม่ แต่รุทขสิงห์ไม่ยอมทำตาม เพราะถือว่าได้ให้สัตย์
ปฏิญาณแล้ว จึงปีนขึ้นไปนำลึงนั้นลงมา และพาไปอยู่ที่กระท่อมนอกเมือง ไม่ได้เข้า
พิธีอภิเษกสมรสเหมือนพระโอรสทั้งหกผู้

เจ้าชายอยู่กับลึงบนคารีอย่างสงบสุข ด้วยการทำอะไร ปลูกผัก พักแพง
แตงกวา ฝ่ายพระบิดาทองทนทุกขัทรมานคิดถึงพระโอรสที่ทรงรักมาก ต้องตกระกำ
ลำบากอยู่กับลึงไม่สร้าง จนฝ่ายผอมลงมากในชั่วเวลา 1 ปี มหาอำมาตย์จึงทูล
พระราชอาให้โอรสจัดงานเลี้ยงพระองค์ทั้ง 7 องค์ โดยให้องค์ใหญ่เริ่มเป็นสัปดาห์
แรก สัปดาห์ที่ 2 - 3 ก็เป็นขององค์ที่ 2 - 3 ตามลำดับไปจนครบ 7 องค์

¹ กาญจนาคพันธ์ [ขุนวิจิตรมาตรา], "คอคิดขอเขียน", วารสารสมุทร
สงคราม. 3 พฤศจิกายน 2516, หน้า 36 - 42.

องค์ที่ 7 นั้น พองค์ที่ 6 จัดเสร็จแล้ว ก็กลุ่มพระทัยมาก เพราะไม่เห็นทางที่จะจัด
รับรองพระบิดาได้อย่างไร จนกระทั่งก่อนวันงาน 1 วัน ก็นั่งจับใจไม่เสวยอะไร
เลย ลิงบุณคารีจึงไปนำหม้อดินมาวางให้เจ้าชาย บอกให้นำไปกระแทกกับต้นไม้ใหญ่
ที่ตนเคยอยู่ แล้วนางไม้จะออกมาบอกว่าจะให้ทำอะไรบ้าง เจ้าชายทำตามก็ปรากฏ
ว่า นางไม้บอกว่าจะจัดงานเลี้ยงให้แต่ต้องให้เจ้าชายแต่งงานกับตน เจ้าชายไม่ยอม
นางไม้ก็ยืนยันจะจัดงานเลี้ยงให้ แล้วจะหาวิธีแต่งงานกับเจ้าชายภายหลัง

เจ้าชายกลับออกมาแล้วไปเชิญพระราชบิดาและขุนนางให้มาบ้านในวัน
รุ่งขึ้น แล้วกลับมาเล่าให้บุณคารีฟัง นางไม้พูดอะไร เจ้าชายก็เข้านอน พอรุ่งเช้า
เจ้าชายลืมตาขึ้นเห็นอะไร ๆ งงถามยิ่งกว่านึกฝัน กระทบกลายเป็นวังประดับ
ประดับด้วยดอกไม้สวยงาม มีโตะหินอ่อนเต็มไปด้วยผลไม้ต่าง ๆ มีเสียงคนตรี
เรื่อย มีคนใช้แต่งตัวงามเดินไปมาตามห้องต่าง ๆ

เจ้าชายรีบแต่งกายแล้วไปรับพระบิดา พระบิดาและเจ้าพี่ทั้งหกงงัน ทั้ง
หกเดินเข้าห้องโถง นั่งที่โตะหินอ่อน เสวยอาหารต่าง ๆ มากมาย ล้วนแต่มีรสดี
ทั้งนั้น เสร็จงานเลี้ยงพระบิดาตรัสเรียกเจ้าชายเข้ามาแสดงความชื่นชมโสมนัส
แล้วสั่งให้พระชายาออกมาจะประทานรางวัล เจ้าชายออกมาตามหาชายาถึงข้างใน
ไม่พบ จึงออกไปค้นหาในป่า เดินเรื่อยเข้าไปในประตูใหญ่ที่กำแพงตรงหน้าก็พบนาง
ไม้ยืนยิ้มอยู่ และนางไม้บอกให้เจ้าชายแต่งงานกับนาง เพราะนางมาลึงบุณคารีแล้ว
พร้อมทั้งชี้ให้ดูหนังบนต้นไม้ด้วย เจ้าชายมองดูหนังซึ่งเต็มไปด้วยขน แขนงอยู่ที่กิ่งไม้
ก็คุกเข่าลงร้องไห้สะอึกสะอื้น นางไม้คุกเข่าลงข้าง ๆ ตัวเจ้าชายและบอกว่า นาง
คือบุณคารี เจ้าชายไม่เชื่อ นางจึงเล่าให้ฟังว่า นางเป็นเทพธิดาลงมาแสวงหาสามี
ที่เป็นมนุษย์ แต่ใครจะหลงใจเจ้าชาย จึงเอารูปลึงสวมแล้วเอาลูกธนูของเจ้าชายไว้
บัดนี้รู้แล้วว่าเจ้าชายเป็นคนดี แล้วนางจึงปลดเอารูปลึงมาสวม เจ้าชายจึงเชื่อและ
พากันมาเฝ้าพระราชบิดาพูดเรื่องราวให้ทราบ ทุกคนตื่นตื่นยินดี พระบิดาจึงให้สร้อย
เพชร แล้วจัดพิธีอภิเษกสมรสให้

ต่อมาพระเจ้าฟ้างุ้มและชายาอิจนารุทสิงห์และชายา จึงทำเป็นห่วงใยว่านางฟ้าจะหนีรุทสิงห์ไปเสียถ้าเกิดเบื่อหน่ายเพราะมีรูปดิ่งเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ทางที่สมควรเผารูปดิ่งเสีย พอรุทสิงห์นำรูปดิ่งไปเผา ทำให้ชายาร้องกรีดและลอยขึ้นฟ้าไป

รุทสิงห์ออกติดตามไปได้เพราะได้รองเท้าและหมวกวิเศษจากชายชรา และพ่อค้าตามล่าคัมภ์ ทั้งยังได้ยาวิเศษรักษาแผลไฟไหม้จากฤๅษี เขาไปถึงเมืองท้าวเทวราช ทรงเข้ารับอาสาที่จะรักษาพระธิดาที่ถูกไฟไหม้ และไม่มีใครรักษาได้ ท้าวเทวราชเอาสัญญาว่าถ้ารักษาไม่หายจะต้องถูกประหารชีวิต รุทสิงห์ก็ยอมตกลงและใช้ยาวิเศษของฤๅษีผสมน้ำมันให้นางกำนัลทาที่แผลเทพธิดา (ซึ่งพอเห็นกันก็จำได้) 2 วันแผลก็หาย เทพธิดาจึงทูลเรื่องจริงทั้งหมดให้พระเทพบิดาฟัง และขอลับไปอยู่เมืองมนุษย์กับเจ้าชายอีก พระเทพบิดาก็อนุญาต ทั้ง 2 เดินทางกลับ คืนหมวกวิเศษและรองเท้าวิเศษให้เจ้าของเดิมไป พอถึงเมืองก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัชทายาท ส่วนเจ้าฟ้างุ้มกราบทูลสารภาพความผิด และขอภัยโทษ เรื่องก็จบลงอย่างสันติสุข

เรื่องที่หก เป็นนิทานในแคว้นฮัสสัมอีกเช่นกัน ผู้วิจัยเก็บความจาก The Jackal - mad¹ ของ Veronica Ions มีเนื้อความดังนี้

กล่าวถึงพระเจ้าวิกรมมหาราชก่อนใกล้จะสวรรคต ได้ประทับอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา และได้บอกที่ซ่อนราชสมบัติทั้งหมด ตลอดจนบอกคาถาที่จะได้ราชสมบัตินั้น ๆ แก่พระสนีเสาศักดิ์ ความเชื่อว่าพระโอรส ซึ่งมีนามว่าอาลี อูเซน อยู่ที่นั่นด้วย แล้วก็เสด็จสวรรคต พระสนีเสาศักดิ์ไม่ให้อาลีทราบที่ซ่อนสมบัติ ทำให้อาลี

1

Veronica Ions, Myths and Legends of India. (London : The Hamlyn Publish Group. Ltd. 1970), p. 84 - 91.

ต้องใช้ชีวิตด้วยความยากไร้สำคัญ แต่ก็สู้แบ่งเงินที่หาได้ออกเป็น 3 ส่วน ให้พระมารดาส่วนหนึ่ง ชายาส่วนหนึ่ง และใช้เองส่วนหนึ่ง

ต่อมาชายาของอาลีมีโอกาสกลับไปต้อนรับแขกในงานเลี้ยงพระกระยาหารของพระบิดาที่เมืองกุช จึงทำอบายให้พระบิดาฆ่าอาลีเสีย แต่อำมาตย์ที่ได้รับคำสั่งเห็นว่าอายุศิขธรรม จึงได้มาสนับเขาเลือกมาให้พระชายาคูแค้น และปล่อยอาลีไป อาลีไปซ่อนอยู่ที่กระท่อมของคนทำความสะอาดพระราชวัง ซึ่งเป็นซุ้รักของชายาอาลี ทำให้อาลีทราบว่าชายาเลวทรามมากที่มีซุ้ แล้วยังนำความลับเรื่องคาถาเรียกเงิน 3 แสนรูป ซึ่งเป็นสมบัติของพระเจ้าวิกรมมาติคย์ มาบอกซุ้รักของนางด้วย อาลีจึงได้ลอบออกจากกระท่อมรีบกลับเมืองอูชเซน ใช้คาถาเรียกสมบัติออกมาจากที่ซ่อนแล้วแบ่งส่วนหนึ่งให้พระมารดา อีกส่วนหนึ่งซ่อนไว้ใต้ทะเลสาบ แล้วพระองค์ก็สวมหน้ากากรูปหัวสุนัข และใช้หนังสือคลุมกายไว้ ออกท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ เรื่อยไป โดยได้รับสมญาว่า "หมาจิ้งจอกผู้บ้าคลั่ง" ในที่สุดก็ถึงอาณาจักรหนึ่งได้ซื้อชื่อเครื่องเพชรพลอยสำหรับกษัตริย์และพระราชวงศ์โดยจ่ายเงินให้ถึง 2 เท่า ช่างทองจึงยอมขายให้ พระองค์ก็ทรงเครื่องเพชรไว้ใต้หนังสือจึงจอก ทากายด้วยน้ำหวานเหนียว ๆ จนแมลงพากันมาตอมพระองค์ แล้วไปนอนอยู่ที่ทางเดินริมพระราชวัง ซึ่งเป็นที่เสด็จของพระราชธิดาของกษัตริย์เมื่อนั้นกับบุตรสาวของขุนนางซึ่งเป็นพระสหายของพระราชธิดา เขาขึ้นก็ถูกบุตรสาวขุนนางไล่ไปทุกวัน มีอยู่วันหนึ่งไม่ยอมหลบไปจนกว่าพระธิดาจะสัญญาว่าจะกลับมาอีก มิฉะนั้นก็ให้กระโดดข้ามไป เจ้าหญิง (พระราชธิดา) ก็ตกลง และทูลพระบิดาว่าจะแต่งงานกับสุนัขจึงจอกผู้บ้าคลั่ง พระบิดาจึงจัดพิธีสมรสขึ้น โดยให้เจ้าหญิงเป็นผู้เลือกคู่ในที่ชุมนุมชายทุกคนด้วยตนเอง เจ้าหญิงก็เลือกสุนัขจึงจอกผู้บ้าคลั่งด้วยการคล่องพวงมาลัยให้ พระราชาจัดการสมรสให้ แล้วให้ไปอยู่ที่กระท่อมมมสวน หังคู่ใช้ชีวิตอย่างสงบ แม้จะถูกลูกสาวขุนนางผู้สหายเยาะเย้ยถากถางสวามีของพระนางอยู่เป็นประจำ วันหนึ่งสาวใช้เห็น

เครื่องเพชรที่พระศอกของสุนัขจิ้งจอกผู้บัคล้าง ขณะที่ถอดหนังสุนัขออกเพื่ออาบน้ำ จึงเรียกเจ้าหญิงเสด็จมาดู เจ้าหญิงจึงเผาหนังสุนัขจิ้งจอกเสีย นำเครื่องทรงสำหรับเจ้าชายมาให้ แต่เจ้าชายต้องการมีความเป็นนอยอย่างเดิม ชาวเรื่องนี้แพร่สะพัดออกไป ลูกสาวขุนนางมาที่กระท่อมด้วยความไม่เชื่อข่าวลือถึงโชคชะตาของเจ้าหญิง จึงได้เฝ้าเย็บถากถางเจ้าหญิงในเรื่องพระสวามีอุปลักษณะอื่น และก็เป็นการเยาะเย้ยได้เป็นครั้งสทหาย เพราะเจ้าชายได้ทรงออกมาจากกระท่อมแล้วตัดจุกและหูของนางเสีย เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งการเหยียดหยาม พระราชากริ้วมากได้เรียกตัวเจ้าหญิงมาเฝ้า แต่พระนางปฏิเสธว่า พระบิดาไม่มีสิทธิ์อะไรที่จะสอบถามการกระทำของพระสวามีของพระนาง เพราะเจ้าชายเป็นราชโอรสของพระเจ้าวิกรมมาติศย์ ราชานแห่งกษัตริย์ทั้งปวง และก็ทูลเรื่องราวทั้งหมดให้พระบิดาทรงทราบ พระราชาจึงสำนึกคิดว่าพระองค์นั้นยังต่ำกว่าราชโอรสของพระเจ้าวิกรมมาติศย์ จึงให้เจ้าชายซึ่งเป็นราชบุตรเขยชั้นนั้บัคล้างแทน ตนเองเฝ้าอยู่แทนพระบาท

หลังจากนั้น เจ้าชายพาชายากลับแคว้นอุชเชนอย่างผู้มีชัย นำราชสมบัติของพระบิดาที่ซ่อนไว้ขึ้นมาจากทะเลสาบ และให้ไปรับอำมาตย์ผู้มีชื่อเสียงแห่งภุมมาพร้อมทั้งแต่งตั้งเขาเหล่านั้นเป็นขุนนางในราชสำนักของพระองค์ และสั่งให้สำเร็จโทษชายองค์แรกกับชู้รักด้วยวิธีที่ทารุณที่สุด ตั้งแต่นั้นมาพระองค์ก็ปกครองแคว้นอุชเชนด้วยความสันติสุข

เรื่องที่เจ็ด เป็นนิทานในแคว้นเบงกอล ผู้วิจัยเก็บความจากนิยายเบงกาลีเรื่อง ท้าววิกรมมาติศย์ตอนเล็อกุ¹ ซึ่งพระยาอนูมานราชชนและพระสารประเสริฐแปลจาก Bengali household tales มีใจความดังนี้

¹ เสฐียรโกเศศ นาคะประทีป [นามแฝง], นิยายเบงกาลี. (พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2499), หน้า 77 - 96.

เริ่มต้นกล่าวถึงท้าววิกรมชาติยศ ซึ่งมักปลอมพระองค์ตรวจเมืองต่าง ๆ เพื่อทรงทราบทุกข์สุขของพลเมือง ครั้งหนึ่งปลอมเป็นคนบ้าพิการ เสด็จไปประทับที่ ทเวาลัยเมืองหนึ่ง ซึ่งมีรูปเจ้าแมกาลัยอยู่ด้วย เทียงคีนพระธิดาของกษัตริย์เมืองนี้ พร้อมด้วยธิดาของประธานมนตรี ธิดาหัวหน้าตำรวจ และธิดาหัวหน้าพณิช พวกกันมา บุษบาในทเวาลัย พบคนบ้าพิการมาขวางทางอยู่ ขอให้หลีกเลี่ยงให้ คนบ้าพิการนอนเฉย และบอกให้ข้ามไป ทุกคนข้ามไปยกเว้นพระธิดาไม่ยอมข้าม ขอร้องถึง 2 - 3 ครั้ง คนบ้าพิการจึงให้พระธิดาให้สัญญา 3 ครั้ง เมื่อยอมรับแล้วก็บอกให้นางเลือกเป็นคู่ แต่งงาน นางยอมรับและบอกให้เข้าไปในที่ประชุมกันในวันรุ่งขึ้น พอรุ่งเช้าเจ้าเมืองและโอรสประเทศต่าง ๆ มาประชุมจะให้พระธิดาเลือกเป็นคู่ พอได้ฤกษ์ พระธิดาก็เสด็จออกตรงไปล้างเท้าคนบ้าพิการด้วยน้ำในหม้อน้ำ สวมพวงมาลัยที่คอ เอากระแจะจันทน์เจิมที่หน้าผากเป็นการเลือกเป็นคู่ครอง เจ้านายต่างแสดงความ โกรธแค้นเลยกลับไปเสียเฉย ๆ พระบิดาจึงตรัสคำว่าและได้ไปอยู่ที่กระท่อมนอกวัง นางก็ปรนนิบัติสามีเป็นอย่างดี เป็นที่พอใจชายบ้าพิการ (ปลอม) ยิ่งนัก

พอถึงเวลาที่จะจัดพิธีบ่อนข้าวโอรสองค์เล็กของพระบิดาของพระธิดา บรรดาภักศดาอื่น ๆ ของพระธิดาองค์อื่น ๆ ต่างก็เสด็จมาพร้อมกัน และพระโอรส ทั้งหลายทรงจัดให้มีการลาเนื้อในงานนี้ด้วย ชายบ้าพิการรู้เข้าก็ให้พระธิดาไปขอ ม้ามาให้ พระธิดาไปทูลขอพระมารดา พระมารดาทูลพระบิดาทอ โดยได้ม้าแถมอม โขเคินโขยกเขยกมาตัวหนึ่ง รุ่งเช้าชายบ้าพิการก็ขี่ม้าเข้าป่า พอลับตาพระธิดา ม้าจอมก็กลายร่างเป็นปักษีราช (ม้าวิเศษรู้จักพูดภาษามนุษย์) พอขี่ม้าถึงกลางป่า ใหญ่ ลงจากหลังม้าระลึกลงถึงเวตาล เวตาลมาแล้วก็ให้นิมิตปราสาทขึ้น และต้อนเนื้อ ให้มาอยู่บริเวณปราสาทให้หมด เวตาลทำเสร็จในพริบตา ท้าววิกรมชาติยศก็กลับร่าง เป็นกษัตริย์ตามเดิม พวกเวตาลแปลงร่างเป็นผีเฝ้าปราสาท

ฝ่ายโอรสและเชยพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้เลย หนี้อยและหิวมาก จะกลับตัวเปล่าไม่ได้เนื้อก็ขายหน้า คิครวนเรอยุ่ พอตีเห็นปราสาทในป่าก็พากันเข้าไปใกล้ เห็นเนื้อมากมาย จึงให้คนเฝ้าไปบอกเจ้าของเนื้อว่าขอซื้อสัก 2 - 3 ตัว คนเฝ้าไปพูดท้าววิกรมมาติศย์ ท้าววิกรมมาติศย์ขอเอาผักมอระกุ่มอง ๆ นายหลังทุก ๆ คน ถ้ายอมจึงจะให้เนื้อ เจ้าชายต่างต้องจ่ายอม จึงได้เนื้อไปคนละตัว

ท้าววิกรมมาติศย์ให้เวตาลบันดาลให้ปราสาทหาย แล้วขึ้นม้ากลับ ใกล้จะถึงกระท่อมก็กลายร่างเป็นชายบ้าพิการ ม้าบักนิราชกลายเป็นม้าโซตามเดิม พระธิดา ออกมารับและช่วยพยุงสามีลงจากม้า จัดอาหารเลี้ยง พอสามีเข้าห้องนอน พระธิดาก็กั้นแสงอยู่นอกห้อง สามีถามถึงสาเหตุ นางบอกให้ทราบว่าไม่มีสิ่งของอะไรไปให้น้องชายคนเล็กในการเข้าพิธีบ่อนข้าวเป็นครั้งแรกในวันรุ่งขึ้น สามีปลอบโยนว่านางซื้อสัตย์จะต้องการอะไรคงได้สมประสงค์แน่ แล้วโลมเล้าให้นางนอน พอนางหลับ พระองค์ก็ลุกขึ้นระลึกถึงเวตาล พอมาแล้วก็ให้ไปเอาเครื่องแต่งกายมีค่ามา 1 สำหรับ ผ้าอย่างดี 1 ผืน กับมาฉิก (ทับทิม) 2 ถาด เวตาลนำมาให้แล้ว ขณะกำลังตรัสให้เวตาลกลับไป พอตีพระธิดาตื่นขึ้นได้ยินเสียงคนพูดกัน ลุกมากดู ท้าววิกรมมาติศย์ตกใจหยิบรูปปลอมซึ่งวางไว้สวมไม่ทัน นางจึงตรงเข้าจับมือ ถามว่าเป็นใครแปลงปลอมมา แล้วยแยงรูปปลอมโยนไฟเสีย ท้าววิกรมมาติศย์บอกความจริง นางจึงหลุขอโทษที่ได้ล่วงเกินไปบ้าง ท้าววิกรมมาติศย์ว่านางเป็นคนดีแสนดีที่ไม่รังเกียจพระองค์ พระองค์ควรจะชอบใจมากกว่า พระธิดาเห็นกองมาฉิกถามว่าอะไร พระองค์บอกว่า หามาให้เป็นของขวัญน้องของนาง นางดีใจมาก รุ่งขึ้นก็แต่งเครื่องทรงที่พระสามีประทาน แล้วหยิบถาดทับทิมตรงเข้าไปในพระราชวัง ทำขวัญน้องแล้วเลยไปเฝ้าพระมารดา ทูลข่าวที่ว่าสามีคือท้าววิกรมมาติศย์ พระมารดาจึงไปทูลสามี พระบิดาของพระธิดาก็ตกใจที่ตนเคยล่วงเกินมาก่อน ไม่ทราบว่าจะได้รับโทษอย่างไร

ท้าววิกรมมาทิตย์ให้เวตาลจัดหาคานหาม ม้า รถ คน แล้วเสด็จสู่พระราชวัง พระบิดาของพระชายาออกมารับและทูลขอโทษ ท้าววิกรมมาทิตย์ว่าไม่เป็นไร และบอก ว่าที่มาเข้าวันนี้จะมาตามหาพวกคนใจซึ่งได้ทำเครื่องหมายไว้ที่หลัง แล้วให้พวกเวตาล ไปจับพวกมีเครื่องหมายหามา (รอยแผลที่ถูกนามด้วยศกมอระกู่ ถือว่าเป็นเครื่องหมายของทาสหรือผู้ร้าย) จึงได้ตัวโอรสและเชยของพระเจ้าแผ่นดินเมืองนั้น (บิดา พระชายา) พระเจ้าแผ่นดินทูลขอโทษให้โอรสและเชย ท้าววิกรมมาทิตย์ก็ยกโทษให้ แล้วพาพระชายากลับสู่นครอชยนี

เรื่องที่แปด เป็นนิทานอินเดีย แต่ไม่ทราบว่าเป็นนิทานของแคว้นใด ผู้วิจัยเก็บความจาก คอคคิขอเขียน¹ ของขุนวิจิตรมาตรา มีใจความดังนี้

มีพระโอรสของราชาซึ่งถูกแม่เลี้ยงให้หนีไปมา แต่รอดตายมาได้เพราะ สุนัขสังการ วัวกูรี และม้ากาทาร์ ตามล่าคืบ ม้ากาทาร์ได้พาโอรสไปยังอีกเมือง หนึ่ง ให้พระโอรสปลอมเป็นคนสามัญเข้าเมือง ส่วนตัวเองหากินอยู่นอกเมือง พระโอรสได้ไปพักบ้านพ่อค้าของสดตานเมืองนั้น พ่อค้าได้หางานให้ทำ ตกกลางคืนพระโอรสได้ยินเสียงน้ำพุ่งอยู่ในพระราชอุทยานของสดตานแห่งแคว้นนั้น คืนหนึ่งเดือน หมายพระโอรสจึงปีนกำแพงเข้าไปในพระราชอุทยาน เดินไปนั่งอยู่ที่เงามืดของสิงโต หินคู่หนึ่งที่ตั้งอยู่² ข้างอัฒจรรย์ ซึ่งเป็นทางขึ้นไปที่พระทวาร แล้วร้องเพลงปลอย อารมณ์ตามสบาย ทำให้พระธิดาองค์เล็กซึ่งอยู่ที่เฉลียงได้ยินเสียง จึงคิดอยากเห็นตัว คนร้อง ใค้ลงบันไดมาถึงอัฒจรรย์ และย่องไปที่สิงโตหิน ชะงักดูเห็นร่างพระโอรส ลาง ๆ อยู่ในเงามืด จึงถามว่าเป็นใคร มาจากไหน พระโอรสจึงรีบวิ่งหนีปีนกำแพง หายไป เจ้าหญิงจึงต้องผิดหวัง

¹ กาญจนาคพันธ์ [ขุนวิจิตรมาตรา] "คอคคิขอเขียน", วารสารสมุทร สงคราม. (3 พฤศจิกายน 2516), หน้า 25 - 36.

รุ่งขึ้นพระโอรสทำงานให้พ่อค้าเสร็จ จึงกลับไปหาม้ากาตาร์ เล่าเรื่อง
 ที่เกิดขึ้นให้ฟัง กาตาร์บอกว่าหญิงสาวนั้นจะต้องเป็นพระธิดาองค์เล็กของสุลต่าน
 เขอมีรูปร่างงดงามที่สุด มีพี่สาวอยู่หกคน ซึ่งสุลต่านทรงจัดให้แต่งงานไปหมดแล้ว
 แต่ไม่เป็นผลดีดังพระประสงค์ จึงให้องค์เล็กเลือกคู่เอาตามใจชอบ พระธิดายังไม่
 สม์ครใจจะแต่งงาน กาตาร์แนะนำให้พระโอรสเข้าไปร้องเพลงอีก พระโอรสก็เข้า
 ไปร้องเพลงเหมือนคืนที่แล้ว พระธิดาดลมาถามก็หนีออกมาอีกจนครบ 3 คืน พระธิดา
 จึงทูลสุลต่านว่ามีความประสงค์จะแต่งงาน สุลต่านจึงบอกไปยังเขตแคว้นต่าง ๆ ให้
 ส่งชายหนุ่มมาชุมนุมให้พระธิดาเลือกคู่ พอมาพร้อมกันแล้ว พระธิดาก็สวมสายสร้อย
 ทองคำขึ้นทรงช้าง ช้างเดินวนรอบ ๆ ที่ชุมนุมนั้น แล้วมาหยุดคุกเข่าอยู่ตรงหน้า
 พระโอรส ซึ่งแต่งปลอมเป็นคนงานมารวมอยู่ด้วย พระธิดาก็มลงเอาสายสร้อยให้
 ชายคนนั้นทันที แล้วช้างก็ลุกขึ้นพาเจ้าหญิงกลับเข้าพระราชวัง

สุลต่านเห็นพระธิดาเลือกไพร่เป็นคู่ครอง ก็เสียดพระทัยแทบสิ้นสติ ตรัส
 ถวายพระธิดาว่าสม์ครอยู่กระหม่อม คำข่าวกินแน่หรือ พระธิดารับคำและย้าว่า มีอะไร
 บางอย่างบอกนางจะมีความสุขกับชายสามีนั้น

ฝ่ายพระโอรสกลับไปเล่าให้กาตาร์ฟัง กาตาร์ให้พระโอรสแต่งเครื่องทรง
 ตามอย่างเจ้า ถือดาบ ให้ขึ้นขี่หลังแล้วเดินเข้าพระราชวังอย่างสง่า เสียงแตรและ
 กลองดังขึ้น พระธิดาทูลพระบิดาว่าคู่ของนางมาแล้ว สุลต่านเสด็จมาดู เจ้าชายแสดง
 การวะสุลต่าน ๆ ถวายถึงวงศ์ตระกูล เจ้าชายทูลว่าเป็นโอรสกษัตริย์ สุลต่านก็จัดพิธี
 อภิเษกสมรสให้

ต่อมากาตาร์ทูลเจ้าชายให้กลับไปเยี่ยมพระบิดา แล้วจะได้พบพระมารดา
 ด้วย เจ้าชายกับชายาขึ้นขี่หลังกาตาร์กลับบ้านเมือง ทูลพระบิดาว่าจะมาหาพระมารดา
 พระบิดางง แต่กาตาร์ทูลว่าพระมารดาเป็นวิเสทอยู่ในครัว เจ้าชายจึงไปที่โรงครัว
 ร้องเรียกแม่ด้วยเสียงอันดัง เมื่อพบแล้วชวนให้แม่ไปอยู่ด้วย ก็พอดีพระบิดามาพบและ

ทราบว่าเป็นมเหสีที่ถูกขับเพราะเข้าพระทัยผิด จึงทรงรับขวัญด้วยความ
ปรีติปราโมทย์ และชวนให้เจ้าชายอยู่ปกครองบ้านเมืองของพระองค์ต่อไป เจ้าชาย
รับว่าจะอยู่เมืองชานา 6 เดือน และมาอยู่เมืองพระบิดา 6 เดือน แต่ขอร้องให้
พระราชบิดากำจัดพวกแม่เลี้ยงใจร้ายไปก่อน พระบิดาวากำจัดไปนานแล้ว แล้วได้
แต่งตั้งให้พระมารดาเจ้าชายเป็นมเหสีตามเดิมด้วย

เรื่องที่เก่า นิทานสวีเดน ผู้วิจัยเก็บความจากเทพนิยายสวีเดน เรื่อง
นางหนูน้อย¹ ซึ่ง อ. สนิทวงศ์ แปลจากต้นฉบับนิทานสวีเดนซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ
มีใจความดังนี้

มีพระราชองค์หนึ่งครอบครองอาณาจักรเล็ก ๆ มีโอรส 3 องค์ พระราชา
ทรงจัดมหาดเล็กไว้คอยรับใช้เจ้าชาย และมีม้าทรงให้ด้วย 2 องค์ใหญ่มีนิสัยโลก
ขอบกคซึ่มเหงผู้น้อย มักแย่งของขององค์เล็กเสมอ ๆ

วันหนึ่งพระราชอาประทานแอบเปิดทองคำให้เจ้าชายทั้ง 3 องค์ นำไป
มอบให้หญิงที่จะแต่งงานด้วย 2 องค์ใหญ่นำมหาดเล็กพร้อมด้วยม้าไปหมด องค์เล็ก
จึงต้องเดินไป ค้างคองก็พักตามโรงแรมเล็ก ๆ 2 - 3 วันก็ถึงป่าใหญ่ พอมีคดลงรู้สึก
ตกพระทัยกลัว จึงหยิบลูกแอบเปิดออกมาโยนเล่น แอบเปิดหลุดจากพระหัตถ์ถลิ่งไป
พอวิ่งตามก็ยิ่งถลิ่งเร็วขึ้น ในที่สุดหายไปในกองใบไม้แห้ง พอเจ้าชายคู้คู้ก็พบประตู
ไม้เล็ก ๆ บนพื้นดินใต้กองใบไม้นั้น เปิดประตูออกเห็นโพรงในพื้นดิน ปีนลงไปเลย
ตกลงไปที่ก้นโพรง มีแสงสว่าง ๆ ลอดออกมาจากประตูอีกบานหนึ่ง พอเปิดประตูเข้า
ไปก็พบห้องมีโต๊ะอาหาร ถ้วยจานพร้อม แต่ไม่มีคน เจ้าชายเดินค้นหาลูกแอบเปิดอยู่

¹ อ. สนิทวงศ์ (ผู้แปล), เทพนิยายสวีเดน. (พระนคร : รวมสาส์น,
2507), หน้า 267 - 290.

ก็พบหนูเล็ก ๆ ตัวหนึ่งยืนอยู่ข้างเตาไฟ ได้เชิญให้เจ้าชายตีมันและพักผ่อนให้สบาย
 ต้องการอะไรให้บอกจะได้ทุกสิ่งทุกอย่าง พอเจ้าชายบอกว่าแอบเปิดทองที่พอให้
 นำมาให้ เป็นของขวัญแก่เจ้าสาวในอนาคตหายไป ทั้ง ๆ ยังไม่ได้พบเจ้าสาว หนูขอ
 ให้เลือกมันเป็นเจ้าสาว แล้วจะจัดการให้ทุกอย่างเรียบร้อย เจ้าชายก็ตกลง หนูจึง
 คาบแอบเปิดทองที่ม้มห้องกลับมาให้เจ้าชาย รุ่งขึ้นเจ้าชายก็ลากลับเมื่อนางหนูชี้ทาง
 ให้ออกจากป่า และเตือนไม่ให้ลืมมันแล้ว พอถึงวังก็ทราบว่าเจ้าชายองค์ใหญ่พบ
 สุภาพสตรีในราชสำนัก รูปร่างงดงาม เกิดในตระกูลผู้ดี และองค์ที่ 2 พบหญิงงาม
 บุตรสาวอัศวิน พระราชาเสียค่ายที่ไม่มีใครเลือกได้เจ้าสาวที่เป็นเจ้าหญิงในราช
 ตระกูลเลย พอที่เจ้าชาย 2 องค์ใหญ่มองเจ้าชายองค์เล็กว่าพบคู่รักหรือยัง องค์เล็ก
 ว่าพบแล้ว 2 องค์ใหญ่ว่าจะหน้าตาน่าเกลียดและอดอยากเหมือนหนูในโบสถ์
 องค์เล็กก็รับว่าเหมือนหนูมากที่สุด

อีก 2 - 3 เดือนต่อมา พระราชาให้โอรสทั้ง 3 องค์ไปพิสูจน์ว่าคู่รัก
 ของแต่ละองค์เป็นแม่บ้านที่ดีหรือไม่ ครั้งแรกให้ทำขนมแล้วนำมาให้พระราชาด้วย
 ทั้ง 3 องค์ก็ได้ขนมมาให้ชิม ปรากฏว่าขององค์เล็กอร่อยที่สุด ครั้งที่ 2 ให้ท่อน้ำ
 มาให้ดู องค์เล็กก็ได้ผ้าที่ดีและสวยที่สุดมาให้พระราชาอีก

อีกหลายเดือนต่อมา พระราชาให้นำค้อนเข้ามาในวัง องค์เล็กหนักใจ
 มาก พอบอกนางหนู นางหนูก็รับปากว่าจะจัดการให้เรียบร้อย แล้วนางหนูก็เรียก
 บริวารให้นำเสื้อชุดแต่งงานมาให้ พอแต่งแล้วก็มีรูปร่างอ้วนกลมเหมือนลูกบอลที่
 ทำด้วยเฟอร์ แล้วบริวารหนูก็คาบข้อนเงินมาคั้นหนึ่ง อุ่มเจ้าสาวไปนั่งในช้อน แล้ว
 เอาตัวควงใหญ่ ๆ 12 ตัวผูกคอกับค้ำม้วน ข้างหน้าพวกตัวควงเป็นหมัด 14 ตัว
 ให้เป็นบริวาร ข้าง ๆ เจ้าสาวมีลูกหนูเล็ก ๆ 6 ตัวคอยรับไข้อยู่ทั้ง 2 ข้าง แล้ว
 ขบวนก็เริ่มออกเดินทาง โดยตัวควงเริ่มวิ่ง หมัดกระโดดและหนูวิ่งไป เจ้าชายนั้น
 เดินตาม ในไม่ช้าก็ถึงถนนใหญ่ ขบวนเจ้าสาวได้หยุดที่สะพานเล็ก ๆ เหนือลำธาร

เล็ก ๆ สายหนึ่ง เจ้าสาวก่อกองจากซ่อนไปบนสะพาน แล้วร้องบอกให้เจ้าชายเอาดาบ
 พันค้ำซ่อนให้ขาด พอเจ้าชายพันค้ำซ่อนขาดเป็น 2 ทอน ซ่อนตกลงไปในลำธาร
 ทันใดนั้นก็มึนเมาสวयงามที่สุดจอกอยที่ฝั่งลำธาร รัตนันั้นประดับด้วยทองและเงิน
 มีม้าสีเทา 12 ตัวเทียมรถ มีเด็กหนุ่ม 14 คนขี่ม้านำหน้า เจ้าชายประหลาดพระทัย
 อย่างยิ่ง และมองคานางหนูน้อยนั่งอยู่บนสะพานกับลูกหนูเล็ก ๆ หกตัว ช่าง ๆ นาง
 นางหนูให้เจ้าชายใช้ดาบพันหัวนางให้ขาดจากตัว ตอนแรกเจ้าชายไม่กล้าฟัน เพราะ
 ทรงรักนางหนูมาก แต่เมื่อนางหนูร้องไห้อ่อนวอนหนักเข้าจึงจำต้องยอมทำตาม เมื่อ
 พันหัวนางหนูขาดกระเด็นลงไปในลำธารแล้ว ทันใดนั้นเจ้าชายก็ได้เห็น เจ้าหญิงสว
 ยงามที่สุดบนฝั่งลำธาร ถือลูกแอปเปิลทองคำด้วย มีเพื่อนเจ้าสาวที่สวयงามหกคนยืน
 เคียงข้าง เจ้าชายแทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง แต่เจ้าหญิงได้บอกว่าถูกคนแคะสาป
 ให้กลายเป็นหนู เพราะไม่ยอมแต่งงานกับคนแคะระนาเกลียด และจะพ้นคำสาปเมื่อ
 มีคนมารักนางอย่างแท้จริง แต่ก็สามารถจะตัดศีรษะนางได้ แล้วเจ้าหญิงก็พาเจ้าชาย
 ประทับบนรถม้าเข้าวังไป พอไปถึงก็พบเจ้าชายทั้ง 2 พวกหมั้นไปถึงแล้ว และคืนต้น
 กับเจ้าสาวของเจ้าชายองค์เล็กมากมายจนไม่มีใครลืมเหตุการณ์ในวันนั้นได้ ต่อมา
 เจ้าหญิงพาเจ้าชายกลับไปป่า พบปราสาทที่สวयงามตรงกองใบไม้แห้ง พวกหนูเล็ก ๆ
 กลายเป็นคนที่ทำงานกันอย่างขยันขันแข็ง พวกเหล่านี้กำลังจัดเตรียมงานเลี้ยง
 สำหรับพิธีอภิเษกสมรสและเลี้ยงฉลองการที่ทุก ๆ คนได้พ้นจากคำสาปของคนแคะ

ในที่สุดเจ้าชายองค์เล็กก็ได้เป็นพระราชอาชวยุวมกับพระราชินีโฉมงาม
 ด้วยความผาสุก

นิทานต่างชาติที่มีเค้าโครงเรื่องใกล้เคียงกับนิทานสังข์ทองนั้นมีอยู่มาก
 มาก บางเรื่องก็ใกล้เคียงมาก เช่น นิทานพ่าเก บางเรื่องก็มีรายละเอียดต่างออก
 ไป แต่ก็ยังมีเค้าโครงใหญ่ใกล้เคียงกัน เช่น นิทานในแคว้นต่าง ๆ ของอินเดีย

แม้แต่ในประเทศห่างไกลจากเมืองไทยมาก เช่น สวีเดน ก็ยังมีนิทานที่มีเค้าโครง
เรื่องทำนองเดียวกับสังข์ทอง ทำให้เห็นว่านิทานที่มีเค้าโครงเรื่องแบบสังข์ทองนี้
เป็นที่นิยมเล่ากันทั่วไป จึงว่าเป็นนิทานที่มีลักษณะเป็นสากลของทุกชาติทุกภาษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย